

Københavns Kommune

Revisionsberetning for 2017 vedrørende årsregnskabet

15. august 2018

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
1. Revision af årsregnskabet	1
1.1 Årsregnskabet	1
1.2 Konklusion på den udførte revision	1
1.3 Ny revisionspåtegning	6
1.4 Centrale forhold ved revisionen	7
2. Revisionsbemærkninger til årsregnskabet	7
2.1 Revisionsbemærkninger for 2017	8
2.2 Revisionsbemærkninger vedrørende områder, der er omfattet af statsrefusion	33
2.3 Oversigt over revisionsbemærkninger fra 2016 og tidligere, der er afsluttet i 2017	34
3. Kommentarer til årsregnskabet i øvrigt	34
3.1 Korrektion af forhold konstateret under revisionen	34
4. Revision af årsregnskabet	35
4.1 Revisionsstrategi	35
4.2 Intern Revision	36
4.3 Drøftelser med ledelsen om besvigelser	37
4.4 Ledelsestilsyn	37
4.4.1 Design af Københavns Kommunes styringsregler (Økonomiforvaltningen)	37
4.4.2 Forvaltningernes implementering	38
5. Redegørelse for den udførte finansielle og juridisk-kritiske revision	38
5.1 Årsregnskabet opbygning og indhold	38
5.2 Udligning, tilskud og skatter	39
5.3 Lønområdet	39
5.4 Omkostningsdisponering og udbetalinger	39
5.5 Sociale udbetalingssystemer	40
5.6 Sociale områder med statsrefusion	40
5.7 Øvrige revisionsområder	40
5.8 Omkostningsbaseret regnskab	40
5.9 Finans- og regnskabssystemet samt finansiell status	41
5.10 Økonomistyring og bevillingssystemet	41
5.11 Låneoptagelse	41
5.12 Gennemgang af generelle it-kontroller	41
5.13 Balanceposter	42
5.14 Obligatoriske oversigter til regnskabet	42
6. Juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision	43
6.1 Juridisk-kritisk revision	44

6.2 Lovpligtig forvaltningsrevision	44
6.3 Dyberegående forvaltnings-/juridisk kritisk revision	45
7. Øvrige oplysninger	48
7.1 Ledelsens regnskabserklæring	48
7.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet	48
7.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik	49
7.4 Andre opgaver	49
8. Revisionens formål, udførelse og omfang samt ansvarsfordeling	50
9. Afslutning	50
9.1 Erklæring	50
Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisorerklæring og revisionspåtegninger mv.	51
Bilag 2 Revisionens formål, udførelse og omfang samt ansvarsfordeling	56

Revisionsberetning for 2017 vedrørende årsregnskabet

1. Revision af årsregnskabet

1.1 Årsregnskabet

Vi har afsluttet revisionen af det af Økonomiudvalget aflagte årsregnskab for 2017 for Københavns Kommune.

Det af os reviderede årsregnskab omfatter siderne 28 til 36 i ”København Kommunes regnskab 2017/årsrapport” samt siderne 1 til 311 i ”København Kommunes regnskab 2017 bevillingsregnskab og obligatoriske oversigter”, der omfatter udgiftsbaseret regnskab, balance, finansieringsoversigt, noter, herunder anvendt regnskabspraksis, bevillingsregnskab og obligatoriske oversigter med følgende hovedtal:

	<u>2017</u> <u>mio.kr.</u>	<u>2016</u> <u>mio.kr.</u>
Udgiftsbaseret resultat	1.565	2.060
Aktiver	50.263	46.137
Egenkapital	5.041	16.705

Regnskabet er af Borgerrepræsentationen den 19. april 2018 oversendt til revisionen. Som følge af større fejl (se også revisionsbemærkning 2 og 3) har det været nødvendigt at foretage rettelser i årsregnskabet efterfølgende. Rettelserne er specificeret i kommunens notat af 13.08 2018 (sagsnr. 2018-0213143-1) og vi påtegner det korrigerede regnskab.

1.2 Konklusion på den udførte revision

Under forudsætning af, at Borgerrepræsentationen godkender det korrigerede årsregnskab, vil vi som afslutning på revisionen forsyne kommunens regnskab med en revisionspåtegning uden forbehold, hvilket er udtryk for:

- at årsregnskabet er aflagt og revideret i overensstemmelse med lovgivningens krav til regnskabsafleggelse
- at årsregnskabet i alle væsentlige henseender er rigtigt
- at der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Herudover er revisionspåtegningen forsynet med en fremhævelse af forhold vedrørende revisionen, der alene er medtaget af hensyn til regnskabslæseres forståelse af revisionspåtegningen, og er dermed ikke en kritisk bemærkning. Fremhævelsen fastslår blot, at det godkendte budget for 2017, som er anført som sammenligningstal, ikke er revideret.

Fremhævelsen er et krav i henhold til revisionsstandarderne og afgives for alle kommuner.

Revisionspåtegningen har følgende ordlyd:

Den uafhængige revisors revisionspåtegning

”Til Borgerrepræsentationen i København Kommune

Revisionspåtegning på årsregnskabet

Konklusion

Vi har revideret årsregnskabet for København Kommune for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2017, jf. siderne 28 til 36 i ”København Kommunes regnskab 2017/årsrapport” samt siderne 1 til 311 i ”København Kommunes regnskab 2017 bevillingsregnskab og obligatoriske oversigter”, der omfatter, udgiftsbaseret regnskab, balance, finansieringsoversigt, noter, herunder anvendt regnskabspraksis, bevillingsregnskab og obligatoriske oversigter med følgende hovedtal:

- *Resultat af ordinær driftsvirksomhed på 4.327 mio.kr. i henhold til udgiftsbaseret regnskab 2017*
- *Resultat af det skattefinansierede område på 1.551 mio.kr. i henhold til regnskabsopgørelse 2017*
- *Aktiver i alt på 50.263 mio.kr.*
- *Egenkapital i alt på 5.041 mio.kr.*

Årsregnskabet udarbejdes efter kravene i bekendtgørelse om kommuners budget og regnskabsvæsen, revision mv.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet i alle væsentlige henseender er rigtigt, dvs. udarbejdet i overensstemmelse med bekendtgørelse om kommuners budget og regnskabsvæsen, revision mv.

Grundlag for konklusion

Vi har udført vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, samt standarderne for god offentlig revision, idet revisionen udføres på grundlag af bestemmelserne i lov om kommunernes styrelse og kommunens revisionsregulativ. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit ”Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet”. Vi er uafhængige af København Kommune i overensstemmelse med internationale etiske regler for revisorer (IESBA’s Etiske regler) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i henhold til disse regler og krav. Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Centrale forhold ved revisionen

Centrale forhold ved revisionen er de forhold, der efter vores faglige vurdering var mest betydelige ved vores revision af årsregnskabet for regnskabsåret 2017. Disse forhold blev behandlet som led i vores

revision af årsregnskabet som helhed og udformningen af vores konklusion herom. Vi afgiver ikke nogen særskilt konklusion om disse forhold.

Sociale udgifter

Ud fra vores professionelle vurdering er revisionen af området for de sociale udgifter med statsrefusion det revisionsområde, der har den største betydning for den finansielle revision, da der er væsentlige udgifter på dette område, der refunderes af Staten. København Kommune skal have tilrettelagt konkrete og sikre forretningsgange, således at der sker en korrekt sagsbehandling af borgernes rettigheder til sociale ydelser, således at der udbetales de korrekte ydelser, der kan refunderes af Staten. Reglerne på området er komplekse og kræver derfor, at ledelsen i kommunen fastlægger retningslinjer for forretningsgange og sagsbehandling.

Vores behandling i revisionen

Vi har gennemgået og testet væsentlige forretningsgange på områder med statsrefusion på det sociale område samt gennemført revision af et antal personsager til afdækning af, om der sker en korrekt udbetaling af sociale ydelser med refusion. Vi har revideret i henhold til bekendtgørelse nr. 1617 af 15. december 2016 om statsrefusion og tilskud samt regnskabsaflæggelse og revision på visse områder inden for Børne- og Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Udlændinge - og Integrationsministeriets, Transport-, Bygnings- og Boligministeriets og Undervisningsministeriets ressortområder (revisionsbekendtgørelsen).

Resultatet af vores revision er afrapporteret til kommunen i revisionsberetning af 15. august 2018, i tværministerielle oversigter til Ministerierne Beskæftigelsesministeriet, Børne og Socialministeriet samt Udlændinge og Integrationsministeriet.

Fremhævelse af forhold vedrørende revisionen

København Kommune har i overensstemmelse med kravene i bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv. medtaget det af Borgerrepræsentationen godkendte resultatbudget for 2017 som sammenligningstal i årsregnskabet for 2017. Disse sammenligningstal har ikke været underlagt revision.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der i alle væsentlige henseender er rigtigt, dvs. udarbejdet i overensstemmelse med bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af årsregnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere København Kommunes evne til at fortsætte driften, at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant, samt at udarbejde årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har

til hensigt at likvidere København Kommune, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, samt standarderne for offentlig revision, jf. bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv., altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af årsregnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, samt standarderne for offentlig revision, jf. bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv., foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- *Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlinger som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.*
- *Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af København Kommunes interne kontrol.*
- *Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.*
- *Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om København Kommunes evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i årsregnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at København Kommune ikke længere kan fortsætte driften.*

Vi kommunikerer med den øverste ledelse om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Vi afgiver også en udtalelse til den øverste ledelse om, at vi har opfyldt relevante etiske krav vedrørende uafhængighed, og oplyser dem om alle relationer og andre forhold, der med rimelighed kan tænkes at påvirke vores uafhængighed og, hvor dette er relevant, tilhørende sikkerhedsforanstaltninger.

Andre Oplysninger end årsregnskabet og revisors erklæring herom

Ledelsen er ansvarlig for Andre Oplysninger. Andre Oplysninger omfatter de øvrige oplysninger i årsberetningen, som ikke er omfattet af vores revision og vores erklæring herom, jævnfør konklusionsafsnittet ovenfor.

Vores konklusion om årsregnskabet dækker ikke Andre Oplysninger, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om disse.

I tilknytning til vores revision af årsregnskabet er det vores ansvar at læse Andre Oplysninger og i den forbindelse overveje, om Andre Oplysninger er væsentligt inkonsistente med årsregnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation. Hvis vi på grundlag af det udførte arbejde konkluderer, at der er væsentlig fejlinformation i Andre Oplysninger, skal vi rapportere om dette forhold.

Vi har ingenting at rapportere i den forbindelse.

Erklæring i henhold til anden lovgivning og øvrig regulering

Yderligere oplysninger krævet i henhold til ”bekendtgørelse om kommunal og regional revision”

Vores konklusion er konsistent med vores revisionsberetning til Borgerrepræsentationen.

Efter vores bedste overbevisning er der ikke udført forbudte ikke-revisionsydelser, som omhandlet i bekendtgørelse om kommunal og regional revision.

Vi blev af Borgerrepræsentationen første gang valgt som revisor for København Kommune i 2008 for regnskabsåret 2009. Vi har fungeret som sagkyndig revision i en samlet sammenhængende periode fra dette tidspunkt frem til og med regnskabsåret 2017. Vi blev senest antaget efter udbudsprocedure den 21. januar 2014.

Udtalelse om juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision

Ledelsen er ansvarlig for, at de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Ledelsen er også ansvarlig for, at der er taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og driften af de aktiviteter, der er omfattet af årsregnskabet. Ledelsen har i den forbindelse

ansvar for at etablere systemer og processer, der understøtter sparsommelighed, produktivitet og effektivitet.

I tilknytning til vores revision af årsregnskabet er det vores ansvar at gennemføre juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision af udvalgte emner i overensstemmelse med standarderne for offentlig revision. I vores juridisk-kritiske revision efterprøver vi med høj grad af sikkerhed for de udvalgte emner, om de undersøgte dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med de relevante bestemmelser i bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. I vores forvaltningsrevision vurderer vi med høj grad af sikkerhed, om de undersøgte systemer, processer eller dispositioner understøtter skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og driften af de aktiviteter, der er omfattet af årsregnskabet.

Hvis vi på grundlag af det udførte arbejde konkluderer, at der er anledning til væsentlige kritiske bemærkninger, skal vi rapportere herom.

Vi har ingen væsentlige kritiske bemærkninger at rapportere i den forbindelse”.

1.3 Ny revisionspåtegning

Revisionspåtegningen for 2017 er ændret som følge af indførelsen af nye regler i EU-forordning 537/2014. Ændringerne medfører øgede rapporteringskrav vedrørende lovpligtig revision af virksomheder af særlig offentlig interesse. De danske kommuner er omfattet af denne definition. De øgede rapporteringskrav medfører blandt andet en beskrivelse af revisionens omfang og tidsplan, samt hvilke metoder der er anvendt til vurdering af de enkelte regnskabsposter.

Herudover skal vi oplyse om centrale forhold ved revisionen, der efter vores faglige vurdering var mest betydelige ved vores revision af årsregnskabet for 2017.

Herudover skal vi bekræfte at:

- vores konklusion på årsregnskabet er konsistent med vores revisionsprotokol til bestyrelsen,
- vi ikke har udført forbudte ikke-revisionsydelser i året, som nærmere defineret i bekendtgørelse om kommunal og regional revision.

Og så skal vi oplyse om tidspunkt for vores tiltræden som revisor.

Vi skal for god ordens skyld oplyse, at der med den nye formulering ikke er sket en ændring i det materielle indhold i ledelsens ansvar for regnskabsaflæggelsen og vores ansvar over for kommunen i forhold til tidligere.

1.4 Centrale forhold ved revisionen

Som nævnt ovenfor, indeholder vores revisionspåtegning en særskilt omtale af centrale forhold ved revisionen, hvilket er de forhold, der, efter revisors faglige vurdering, har størst betydning for revisionen af årsregnskabet i indeværende periode.

For Københavns Kommune er det vurderet, at sociale udgifter med statsrefusion er særligt risikofyldt, idet der er væsentlige udgifter på dette område, der refunderes af staten.

Københavns Kommune skal have tilrettelagt konkrete og sikre forretningsgange, således at der sker en korrekt sagsbehandling af borgerens rettigheder til sociale ydelser, og at der udbetales de korrekte ydelser, der kan refunderes af staten. Reglerne på området er komplekse og kræver derfor, at ledelsen i kommunen fastlægger retningslinjer for forretningsgange og sagsbehandling.

Vi har gennemgået og testet væsentlige forretningsgange på områder med statsrefusion på det sociale område, samt gennemført revision af et antal personsager til afdækning af, om der sker en korrekt udbetaling af sociale ydelser med refusion. Vi har revideret i henhold til bekendtgørelse om statsrefusion og tilskud samt regnskabsaflæggelse.

Vi henviser til særskilt beretning herom.

For en nærmere beskrivelse af vores risikovurdering og revisionsstrategi henvises til nedenstående afsnit 5.

2. Revisionsbemærkninger til årsregnskabet

Som anført i vores beretninger for tidligere år besluttede ØU, at kommunen skulle igangsætte et projekt med henblik på at ”skabe et betryggende kontrolmiljø i kommunen”. Et betryggende internt kontrolmiljø handler ikke om at indføre flere kontroller eller mere dokumentation. Det handler derimod om at sætte ind, hvor risikoen er størst, og designe kontroller under hensyntagen til risiko og væsentlighed. I den proces skal kontroller i størst mulig omfang systemunderstøttes af automatiske kontroller, og der skal være fortsat ledelsesmæssigt fokus på uddannelse af medarbejderne i at forstå og udføre kontroller på relevante områder.

Denne proces er igangsat.

Generelt er det vores vurdering, at forretningsgange mv. i Københavns Kommune er designet i overensstemmelse med de gældende regler, og at efterlevelse heraf understøtter kommunens regnskabsaflæggelse og økonomistyring på betryggende vis.

Det er dog vores opfattelse, at regnskabsaflæggelsen for 2017 ikke er forløbet tilfredsstillende. Efter vores opfattelse er der fortsat behov for, at kommunen fokuserer på den igangsatte proces omkring udarbejdelse af fælles forretningsgange og et mere betryggende kontrolmiljø med henblik på at øge kvaliteten i regnskabsaflæggelsen.

Vores gennemgang af vores revisionsindsatsområder i 2017 har vist mangler i den interne kontrol mv omkring regnskabsafslutningsprocessen, afstemninger herunder af balancens poster samt adgangsstyring og drifts- og kommunikationssikkerhed på it vedrørende drift og vedligeholdelse af Kvantum (Der henvises særligt til revisionsbemærkningerne 2, 3 og 11). Dette kan medføre en forøget risiko for besvigelser. Kommunen har efter det oplyste igangsat en proces til løsning af foranstående.

2.1 Revisionsbemærkninger for 2017

Revisionen har givet anledning til i alt 22 revisionsbemærkninger. Af de afgivne revisionsbemærkninger kan:

- 3 revisionsbemærkninger henføres til forvaltningsrevisionen
- 10 revisionsbemærkninger henføres til revisionen af årsregnskabet
- 9 revisionsbemærkninger henføres til socialrevisionen

Siden 2016 har vi lukket 6 bemærkninger samt 7 delbemærkninger. Der henvises til oversigt under pkt. 2.3. I nedenstående tabel er oplyst de igangværende revisionsbemærkninger for 2017:

Revisionsbemærkninger vedrørende årsregnskabet		Afsnit
Nr. 1	Systemansvarlige for udbetalingsystemer – Revisionsbemærkning nr. 1	2.1.1
Nr. 2	Regnskabsafslutningsprocessen – Revisionsbemærkning nr. 2	2.1.2
Nr. 3	Kontrol af balanceposter – Revisionsbemærkning nr. 3	2.1.3
Nr. 4	Lønadministration - Revisionsbemærkning nr. 4	2.1.4
Nr. 5	Manglende refusionshjemtagelse – Revisionsbemærkning nr. 5	2.1.5
Nr. 6	Regnskabsføring, forretningsgange og interne kontroller nr. 6	2.1.6
Nr. 7	Kontrol med overholdelse af reglerne om Skatmoms-Revisionsbemærkning nr. 7	2.1.7
Nr. 8	Byggesagsområdet - Revisionsbemærkning nr. 8	2.1.8
Nr. 9	Indkøb - Revisionsbemærkning nr. 9	2.1.9
Nr. 10	Tilskudsadministration - Revisionsbemærkning nr. 10	2.1.10
Nr. 11	Cybersecurity og persondata - Revisionsbemærkning nr. 11	2.1.11
Nr. 12	Mellemkommunal refusion - Revisionsbemærkning nr. 12	2.1.12
Nr. 13	Ubalance i kommunens interne handel – Revisionsbemærkning nr. 13	2.1.13

I ”Revisionsberetning for 2017 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion”, hvortil vi skal henvide, har vi givet revisionsbemærkninger inden for følgende områder:

Revisionsbemærkninger	Afsnit
Socialforvaltningen – bemærkninger vedrørende Børne- og Socialministeriet	
Nr. 14 Merudgifter til børn i henhold til servicelovens § 41 (manglende opfølgning / administrative forlængelser)	3.1.1
Nr. 15 Merudgifter til voksne i henhold til servicelovens § 100 (manglende opfølgning)	3.1.2
Nr. 16 Særligt dyre enkeltsager (mangelfuld opgørelse af refusion (kvantum udgifter er ikke med taget i opgørelse). Forholdet er fremhævet i erklæring på refusionsopgørelsen.	3.1.3
Nr. 17 Statsrefusion vedr. uledsagede flygtningebørn (usikkerhed om betalingsforpligtelse)	3.1.4
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen – bemærkninger vedrørende Beskæftigelsesministeriet	
Nr. 18 Min plan (fejl og mangler i kvaliteten af anvendelsen)	3.2.1
Nr. 19 Jobafklaringsforløb (overholdelse af tidsfrister)	3.2.2
Nr. 20 Revalidering (manglende kvalitet i sagsbehandlingen)	3.2.3
Nr. 21 Kontantydelse (manglende kvalitet i sagsbehandlingen)	3.2.4
Fælles – bemærkninger vedr. Beskæftigelsesministeriet og Børne- og Socialministeriet	
Nr. 22 System- og statusafstemninger (mangelfulde afstemninger)	3.3.1

På det sociale område er der konstateret en stigning i antallet af revisionsbemærkninger på 5 (9 mod 4 sidste år). Der bør være fokus på at reducere dette antal.

Vi kan oplyse, at vores revisionsbemærkninger og observationer er gennemgået med kommunens direktion, og det er deres opfattelse, at den økonomiske effekt af revisionsbemærkningerne (efter rettelse af regnskabet) og observationerne sammenlagt er uvæsentlige for årsregnskabet som helhed.

2.1.1 Systemansvarlige for udbetalingsystemer - Revisionsbemærkning nr. 1

Organisationsområde		Forvaltningerne	Revisionsområde/ emne	Systemansvarlige
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år	
Systemansvarlige for udbetalings- og faktureringsystemer	I vores revisionsberetning for 2015 er anført: ”Der blev i 2014 identificeret 69 udbetalings- og faktureringsystemer. Analysen viste, at der for hovedparten af systemerne var udpeget en ansvarlig systemejer. Endvidere var systemejer-rollens ansvar beskrevet i IT-sikkerhedsregulativet. Dog manglede der forretningsgangsbeskrivelser for hovedparten af systemerne, og der var således ikke designet interne kontroller omkring systemerne. Analysen viste, at systemejer-rollen ikke var tilstrækkeligt implementeret. Der var systemejere, der ikke kendte funktionaliteten af det system, de var systemejere for, og systemejer-rollen blev generelt varetaget meget forskelligt. Ikke alle systemejere havde et klart billede af, hvad rollen indebar og hvilket ansvar de havde. Analysen viste endvidere, at der ikke var den nødvendige ledelsesmæssige opmærksomhed på opgaven, hvilket medførte, at der ikke blev allokere de nødvendige ressourcer til varetagelse af systemejerskabet. Grundet manglende design af kontroller i forretningsgange blev det vurderet, at der ikke var implementeret tilstrækkelige kontroller af anvendelsen af systemerne”. Opfølgning 2016: Der har i 2016 været afsat ressourcer til at uddanne systemejere i varetagelse af systemejerrollen, herunder at klarlægge, hvad rollen indebærer og hvilket ansvar de har. Det er sket gennem udarbejdelse af systemejer-vejledning samt gennemførelse af kurser. Dog udestår arbejdet med udarbejdelse af forretningsgangsbeskrivelser for hovedparten af systemerne, og der er således ikke designet interne kontroller omkring systemerne. Grundet manglende design af kontroller i forretningsgange vurderes det, at der ikke er implementeret tilstrækkelige kontroller for anvendelsen af systemerne. Opfølgning 2017: I august 2017 har der været afholdt workshop for forvaltningernes systemejere med deltagelse af Koncern IT og Intern Revision. Formålet var at sikre en fælles forståelse for processen vedrørende identifikation af risici og design af kontroller for udbetalings- og faktureringsystemer. I forlængelse heraf er antallet af udbetalings- og faktureringsystemer (ekskl. Kvantum og KMD Opus løn) opgjort til 30 primo 2018. For disse systemer skal der udarbejdes forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med kommunens kvalitetsstandard. Status på de 30 systemer pr. forvaltning er følgende: ØKF – 6 systemer KMD-udbetaling og KMD-KMF; forretningsgangsbeskrivelser er udarbejdet. Wedo: forretningsgangsbeskrivelser er under udarbejdelse. Systemer som kan henføres til Betaling og Kontrol: KMD Opus Debitor, KMD Ejendom i Struktura og KMD Boliglån; forretningsgangsbeskrivelser er under udarbejdelse. BIF – 3 systemer KMD Aktiv, KMD Dagpenge og Udbudsportalen; forretningsgangsbeskrivelser er under udarbejdelse.	Det henstilles, at det påbegyndte arbejde med udarbejdelse af forretningsgangsbeskrivelse for udbetalings- og faktureringsystemer – i overensstemmelse med kommunens ”Kvalitetsstandard for dokumentation af forretningsgange” – afsluttes hurtigst muligt.	2014 2015 2016 2017	

	BUF – 4 systemer EAT: Forretningsgangsbeskrivelser er under udarbejdelse. Lara Hosting, KMD Institution og Speedadmin; forretningsgangsbeskrivelser udarbejdes, når forretningsgangen for EAT er afsluttet. KFF – 9 systemer Safepay, KMD Social Pension, KMD Opus Lex (Fod, Tand) og Betalingsplatformen; udkast til forretningsgangsbeskrivelser er udarbejdet og kommenteret af IR. ALA, DoCas, KMD booking/Interbook, Book Byen og Bibliotekssystemer; forretningsgangsbeskrivelser er under udarbejdelse. SOF Forvaltningen er ikke systemejer for nogen udbetalings- og faktureringsystemer. TMF – 1 system Kirkegårdssystem er i udbud og nyt system forventes implementeret i 2018, hvor forretningsgangsbeskrivelse udarbejdes. SUF – 7 systemer Al dente, SUF Kasser, Dankost Pro, Madudbringning, Visitation, Tandlægeafregning og KMD Care; forretningsgangsbeskrivelse er under udarbejdelse.		

2.1.2 Regnskabsafslutningsprocessen – Revisionsbemærkning nr. 2

2.1.2.1 Regnskabsafslutningsprocessen – revisionsbemærkning 2.1

Organisationsområde		ØKF	Revisionsområde/ emne	Regnskab
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Regnskabsafslutningsprocessen	Kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflægning er gennemgået. Ved denne gennemgang har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflægning ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af materialeplaner og andre styringssystemer. Procedurerne er beskrevet i Regnskabscirkulære 2017, Lukkebrev regnskabsafslutning 2017 samt Bilag til lukkebrev - tidsfrister. 2017 var et særligt år for regnskabsaflægning i Københavns Kommune. Der er aflagt regnskab på baggrund af data fra to økonomisystemer, idet Københavns Kommune er i overgangsfasen til kommunens nye økonomisystem Kvantum. Regnskabet har derfor skulle konsolideres mellem de to systemer, ligesom handlinger forbundet med årsafslutningen er gennemført i begge systemer. Dette har givet udfordringer i forbindelse med regnskabsafslutningen for 2017 særligt vedrørende håndtering fejlkonti, systemafstemninger og afstemning af balancekonti. Økonomiudvalget blev på mødet den 8. maj orienteret om, at de besluttede tidsplaner ikke har kunnet overholdes i forhold til at sikre et tilstrækkeligt dokumentationsgrundlag for regnskabet. Ifølge regnskabscirkulæret for Københavns Kommune skulle den endelige revisionsberetning afleveres til Økonomiforvaltningen den 1. juni. Tidspunktet for afgivelse af den endelige revisionsberetning blev oplyst til forventelig at blive 15. august. Dette er inden for fristen for revisionens afgivelse af beretning i bekendtgørelsen om kommuners regnskabsvæsen, som er den 15. august. I forbindelse med beslutningen om udsættelsen blev der nedsat en taskforce med ØKF og IR med henblik på at tilvejebringe et tilstrækkeligt revisionsgrundlag. Taskforcens arbejde kan særligt henføres til afstemning af udbetalings- og opkrævningssystemer, afstemning af balancekonti og udarbejdelse af obligatoriske regnskabsoversigter og noter.	Det er vores opfattelse, at processen vedrørende regnskabsaflægningen i 2017 generelt ikke har fungeret tilfredsstillende. Vi anerkender, at 2017 var et særligt år for regnskabsaflægning i Københavns Kommune på grund af overgangsfasen mellem 2 økonomisystemer, hvilket har påvirket regnskabsaflægningen væsentligt. Det skal på trods heraf henstilles, at procedurerne forbedres, og særligt ansvarsplacering og ledelsestilsyn skærpes for 2018. Det er et problem, at det ikke er tydeligt, hvem der er regnskabsansvarlig og dermed, hvem der skal forestå et skærpet ledelsestilsyn med tilrettelæggelsen og fremdriften af regnskabsaflægningen i Københavns Kommune.	2017	

2.1.3 Kontrol af balanceposter – Revisionsbemærkning nr. 3

2.1.3.1 Intern kontrol af balanceposter – revisionsbemærkning 3.1

Organisationsområde		ØKF /Koncernenheder	Revisionsområde/ emne	Balancen
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Intern kontrol af balancekonti	Processerne vedrørende regnskabsaflæggelse i forhold til balancen, som væsentligst kan henføres til ØKF's koncernenheder er gennemgået. Ved denne gennemgang har vi vurderet, om enhederne i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af materialeplaner og andre styringssystemer. Koncernservice forestår afstemning af hovedparten af balancekontiene. Koncernservice har været meget udfordret i forhold til at tilvejebringe afstemninger, især for de områder, der kan henføres til Kvantum. Der er arbejdet med afstemninger og overgivet afstemninger til revision helt frem til august 2018. Udfordringerne kan efter vores opfattelse, henføres til: • at der ikke systematisk er foretaget løbende afstemning af balancekontiene i 2018 • manglende kendskab til Kvantum • manglende kompetencer • usikkerhed om ansvarsplacering • interne opgaveflytninger i KS Center for Betaling og Debitorstyring forestår afstemning af hovedparten af balancekontiene i forhold til kommunens tilgodehavender hos borgere. Center for Betaling og Debitorstyring har været meget udfordret i forhold til at tilvejebringe de nødvendige afstemninger. De sidste afstemninger er overgivet til revision primo august 2018. Udfordringerne kan efter vores opfattelse, henføres til: • at der ikke systematisk er foretaget løbende afstemning mellem OPUS Debitor og kommunens økonomisystemer • manglende kendskab til processerne i Kvantum • manglende ressourcer og kompetencer • usikkerhed om ansvarsplacering • Øget opgaveportefølje Københavns Ejendomme forestår afstemning af grunde og bygninger herunder til videresalg og kommunens tilbagekøbsrettigheder. Københavns Ejendomme har været meget udfordret i forhold til at tilvejebringe dokumentation for ejerskab og værdiansættelse af kommunens grunde og bygninger samt for kommunens betalte depositum for 3. mands lejemål. Endelig er der konstateret fejl på grund af manglende kvalitetssikring af afstemningerne som har givet anledning til væsentlige korrektioner til regnskabet.	Det er forvaltningernes ansvar at aflægge et regnskab i overensstemmelse med de gældende regler. I praksis udføres en stor del af arbejdet i ØKF's koncernenheder, og således er kvaliteten af regnskabet i væsentlig grad påvirket af deres evne til at løse regnskabsopgaverne. Koncernservice, Center for Betaling og Debitorstyring og Københavns Ejendomme har i væsentlig grad været udfordret i forhold til at udarbejde balanceafstemninger m.v. og dermed grundlaget for revisionens gennemgang. Forløbet har således ikke været tilfredsstillende. Det skal derfor henstilles, at processerne i forbindelse med regnskabsaflæggelsen forbedres, og særligt ansvarsplacering og ledelsestilsyn skærpes for 2018. Fremover vil kommunen have en ny og meget bedre designet/opbygget balance i Kvantum. Det bør være en betydelig hjælp i det fremadrettede arbejde. Det store arbejde der er foretaget i forbindelse med åbningsbalancerne i regi af klargøringsprojektet sammenholdt med det store arbejde der er fortsat i den nedsatte taskforce for at få skabt det nødvendige regnskabsgrundlag i forbindelse med regnskab 2017, er et godt udgangspunkt for at sikre en betryggende regnskabsaflæggelse 2018. Det er vigtigt, at resultatet af dette store arbejde ikke tabes fremover. Der er dog et større oprydningsarbejde efter regnskabsaflæggelsen for 2017, og der er et stort behov for at forbedre kendskab til og optimere processerne i Kvantum på de enkelte aktiviteter i balancen, ligesom der bør være fokus på organisationen og medarbejdernes kompetencer. Der henvises endvidere til Revisionsbemærkning nr. 2, 3.2 for yderligere oplysninger.		2014 2015 2016 2017

2.1.3.2 Revision af Balancen – revisionsbemærkning 3.2

Organisationsområde		Forvaltningerne	Revisionsområde/ emne	Balancen
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
Balancen	Intern revision har forestået en gennemgang og revision af de af forvaltningerne udarbejdede afstemninger. Vi har ovenfor i afsnit 2.1 og 3.1 beskrevet de mere generelle fejl og mangler omkring regnskabsafslutningsprocessen, herunder balanceafstemninger. Intern Revision har konstateret følgende konkrete væsentlige forhold i forbindelse med revision af balancen: • Materielle anlægsaktiver Klargøringen af anlægskartoteket har vist at: • der dels er sket aktivering af aktiver som ikke skulle aktiveres, • der mangler at blive flyttet/slettet aktiver til videresalg Samlet set medfører dette, at der skal foretages en regulering af de materielle aktiver på -248 mio.kr. samt aktiver til videresalg på -47 mio. kr. og dermed en negativ påvirkning på egenkapitalen på 295 mio. kr. • Langfristede tilgodehavender Fejl i Københavns Ejendommers opgørelse af kommunens tilbagekøbsrettigheder udgør 344 mio. kr., der medfører en regulering (forøgelse) på langfristede tilgodehavender og positiv påvirkning på egenkapitalen. • Korrektioner/reklassifikationer af øvrige balanceposter: ○ <i>Korrektioner</i> ▪ Fejl i grunddata medfører korrektion af den hensatte forpligtelse for arbejdsskade, KØPS og tjenestemænd med -35 mio.kr. ▪ Fejl i selvejende/private institutioners indregning i kommunens balance. Beløbet udgør 29 mio. kr. ▪ Tilgodehavende boligindskudslån fejlagtigt nulstillet i bogføringen Beløbet udgør 83 mio. kr. ▪ Fejlagtig optagelse af flyttegodtgørelse. Beløbet udgør 44 mio. kr.		Gennemgang af balancens poster har givet anledning til at kommunen retter regnskabet i fornødent omfang jf. kommunens notat af 13.08 2018 (sagsnr. 2018-0213143-1) De konstaterede forhold er kritisable. Derudover skal det henstilles, at • de forvaltninger der regnskabsmæssigt har afskrevet tilgodehavender på grund af manglende styr på dokumentationen, så vidt muligt, fortsætter arbejdet med at fremskaffe den fornødne dokumentation så tilgodehavender kan opkræves hos borgerne og regnskabet kan være korrekt fremover. • Kvaliteten i de løbende afstemninger af bankerne herunder brug af bankmellemlægninger øges herunder at der er særligt fokus på løbende berigtigelse af udestående og alle bankmellemlægningerne er nulstillet ved regnskabsafslutningen • De konstaterede klassifikationsfejl berigtiges og iagttages fremover	2017

	○ <i>Reklassifikationer</i> ▪ Tilgodehavender vedr. ejendomsskatter/By og Havn er fejlagtigt modregnet under kortfristet gæld. Beløbet udgør 115 mio. kr. ▪ Forudbetaling af løn er fejlagtigt modregnet under kortfristet gæld. Beløbet udgør 132 mio. kr. ▪ Tilgodehavende statsrefusion er fejlagtigt modregnet under kortfristet gæld. Beløbet udgør 414 mio. kr. ▪ Gæld til kreditorer samt betalinger mellem årene er fejlagtigt modregnet under tilgodehavender. Beløbet udgør 50 mio. kr. ▪ Statens andel af boligindskudslån er fejlagtigt modregnet under tilgodehavender. Beløbet udgør 69 mio. kr. ▪ Ved indlæsning af åbningsbalance er debitorindbetalinger ikke nedskrevet på tilgodehavendet. Beløbet udgør 325 mio. kr. Ovenstående er korrigeret i regnskabet, jf kommunens notat af 13.08 2018 (sagsnr. 2018-0213143-1) Derudover har revisionen konstateret flere fejl/forhold, der ikke er af væsentlig beløbsmæssig betydning for vurdering af årsregnskabet, men hvor at det vigtigt at der etableres permanent forretningsgang, samt at det beløbsmæssigt håndteres i 2018. Forholdene kan blandt henføres til: • Opgørelse af varebeholdning • Afstemning af system til styring af visse borgeres økonomi • Opgørelse af leasing gæld • Afstemning/udkontering af "clearingskonto" vedrørende banken • Opkrævningssystemer (fx kirkegårdssystemet, Pilen, Halbooking samt Bibliotekssystem manglende afstemning og afledte afskrivninger • Klassifikationsfejl på balancen • Afskrivninger ifm oprydning på OPUS debitor • Korrektion af konti vedr. 3.mands depota • Selvejende institutioner overgang fra Kør til Kvantum • Pantebrev/afdrag på kollegiet Samlet medfører disse forhold en driftsmæssig påvirkning på i alt 8 mio. kr. og tilsvarende beløb på passiverne. Forholdet, der ikke korrigeres i regnskabet, er også anført i afsnit 7.2 som "Ikke korrigerede fejl i regnskabet".		

2.1.4 Lønadministration mv. revisionsbemærkning nr. 4

Bemærkninger relateret til KS

2.1.4.1 Sagsgennemgang – Revisionsbemærkning nr. 4.1

Organisationsområde	Forvaltningerne/ Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Sagsgennemgang	I revisionsrapport 2016 blev anført: <i>"I de gennemgåede 220 lønsager har vi konstateret fejl i ca. 7,3 %, der kan henføres til 16 sager, hvor vi har observeret manglende og ikke-fyldestgørende dokumentation i lønsagerne, samt manglende berigtigelse med potentiel økonomisk betydning.</i> Opfølgning i 2017: I de gennemgåede 101 lønsager har vi konstateret fejl i 18 %, der kan henføres til 18 sager, hvor vi har observeret manglende og ikke-fyldestgørende dokumentation i lønsagerne, samt manglende berigtigelse med potentiel økonomisk betydning. Samlet har vi i forbindelse med denne sagsgennemgang og øvrige tidligere revisionshandlinger og kendskab, identificeret systematiske fejl omkring: • anciennitet (erfaringsdato), • dokumentation for opholds- tilladelse og monitorering af udløb heraf, Vi gør opmærksomme på, at flere af stikprøverne og de identificerede fejl, er fra før lønkontrolprojektet har været fuldt implementeret og operationelt effektivt. Det er vores vurdering, at det nye kontrolmiljø vil opfange flere disse fejlkilder fremadrettet. Vi har endvidere konstateret at BUF har modtaget bøder for manglende dokumentation af opholds- og arbejdstilladelser. Der er herudover konstateret en fejl i forbindelse med betaling af udvalgsvederlag. I en sag er udbetaling af udvalgsvederlag ikke ophørt, da pågældende udtrådte af udvalget i februar 2017. Beløbet udgør 31 t. kr. Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke disponerer løn til medarbejdere i overensstemmelse med gældende regler. Manglende overholdelse af gældende regler kan endvidere medføre bødestraf.	Vi har i lighed med tidligere år konstateret flere fejl og mangler ved sagsgennemgangen. Vi henstiller, at KS udarbejder en handlingsplan for de konstaterede systematiske fejl og mangler, og herunder vurderer, hvorvidt det fornyede og optimerede kontrolmiljø kan og vil afdække disse fejlkilder, samt foretage evt. tilrettelser i kontrolterne, såfremt det konkluderes, at kontrolmiljøet ikke er tilstrækkeligt i nuværende form og omfang. Vi henstiller endvidere til en snarlig berigtigelse af disse identificerede systematiske fejl, samt øvrige konstaterede fejl. Vi henstiller, at KS i dialog med BUF og øvrige relevante parter snarest indfører kontrol(-ler) i relation til opholds- og arbejdstilladelser, samt evt. ændringer heri efter ansættelse. Ifølge det for os oplyste vil det for meget udbetalte udvalgsvederlag blive krævet tilbagebetalt.	2016, 2017

2.1.4.2 Lønadministration selvejende institutioner – Revisionsbemærkning nr. 4.2

Organisationsområde		Økonomiforvaltningen/ Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
Lønadministration selvejende institutioner	Vi anførte i vores beretning for 2016, at: <i>Vi skal i lighed med 2015 henstille, at der sikres en korrekt indberetning mv. på de selvejende institutioners CVR-numre.</i> Koncernservice har igangsat en proces, der skal sikre, at lønindberetningen for de selvejende institutioner sker på institutionernes egne SE-numre.		Vi skal henstille, at KS får etableret en lønproces for, at lønindberetning af de selvejende institutioner sker på eget SE-nummer. Det er overfor os oplyst, at der forventes etableret en proces, der sikrer ovenstående i 2018.	2015 2016 2017

2.1.5 Manglende refusionshjemtagelse – Revisionsbemærkning nr. 5

Organisationsområde		Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Løn- og personaleområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Refusionshjemtagelsen	I 2016 anførte vi følgende: <i>"I lighed med tidligere år finder vi det kritisk, at kommunen stadig ikke i tilstrækkeligt omfang sikrer, at man opnår den lønrefusion, som kommunen er berettiget til.</i> <i>Vi finder det positivt, at der er designet en ny model der fremover skal sikre, at de decentrale institutioner meget hurtigere modtager den berettigede lønrefusion, og tager til efterretning, at der i forbindelse med implementeringen i juni 2017 ligeledes implementeres en proces med tidlig sporring og identifikation af de enheder, der på grund af for sene indberetninger påfører kommunen tab i forbindelse med lønrefusioner. Vi vil følge op på dette i 2017".</i> I 2015 har vi i lighed med tidligere år konstateret, at manglende effektive processer mellem forvaltningerne og KS medfører forøget risiko for tab af refusioner". Opfølgning i 2017 I forbindelse med gennemgang af sagsoversigten, er det konstateret, at der er refusionsager på samlet 45,6 mio.kr., som ikke er afsluttet endnu. Endvidere har vi konstateret at robotens valideringskontrol ikke fungerer efter hensigten, hvorfor man har genindført manuel validering. De interne kontroller omkring kontrol af roboternes arbejde og afstemning af den database som anvendes som primært styringsværktøj afstemmes til regnskabet er ikke implementeret og således videreføres revisionsbemærkningen idet kommunen stadig ikke i tilstrækkeligt omfang sikrer, at man opnår den lønrefusion, som kommunen er berettiget til. Ledelsen i KS er enig i ovenstående og har igangsat arbejdet med at kvalificere roboternes arbejde og afstemme den database som anvendes som primært styringsværktøj afstemmes til regnskabet. Der er risiko for væsentlige tab i refusionsindtægter for kommunen som følge af u hensigtsmæssige processer omkring refusionshjemtagelse.	Vi anser det for væsentligt, at KS snarest får allokere ressourcer til at følge op på samtlige afvigelser mellem anmodet og indbetalt refusion med henblik på at disse differencer og uafklarede sager, samt at få løst forholdet omkring validering. Vi henstiller, at KS snarest får iværksat tiltag med henblik på at rydde op i processer og fejlimplementerede kontroller, således at der fremadrettet sikres effektive processer og interne kontroller, der sikrer korrekt håndtering af lønrefusion.		2012 2013 2014 2015 2016 2017

2.1.6 Regnskabsføring, forretningsgange og interne kontroller revisionsbemærkning nr. 6

2.1.6.1 Design og implementering af forretningsgange vedr. KVANTUM – revisionsbemærkning 6.1

Organisationsområde		ØKF - KS	Revisionsområde/ emne	Kvantum
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Design og implementering af forretningsgange vedr. KVANTUM	Det er vores vurdering, at driftsoverdragelsen fra Programmet til KS på dele af kreditorprocessen er forløbet hensigtsmæssigt og betryggende, mens dette ikke har været tilfældet på debitorprocessen. Samlet set er det vores vurdering, at implementeringen af processerne vedrørende Kvantum endnu ikke er organisatorisk forankret og enhederne i KS endnu ikke har taget det fornødne ejerskab for processerne herunder at udføre de krævede handlinger og interne kontroller. Dette har løbende i 2017 givet visse udfordringer. Endelig er flere af de generelle regnskabsprocesser ikke udført fuldt ud eller kun delvist. Dette har løbende i 2017 givet udfordringer ikke mindst i forbindelse med regnskabsafslutningen for 2017 vedrørende opgaverne fejlkonti, systemafstemninger og afstemning af balancekonti. Programmet, som er ansvarlig for implementering af Kvantum i Københavns Kommune, designede tidligt i projektet end-2-end processer som en del af de 3 gates, som det er besluttet, at Programmet skal følge i forbindelse med implementeringen. Gate 1 tilsiger at "De nye administrative processer end-2-end er beskrevet og accepteret med inddragelse af brugerne og revisionen". Deloitte gennemgik medio 2016 de designede end-2-end processer uden væsentlige bemærkninger. Herudover har programmet for flere af de designede end-2-end processer udarbejdet Fælles obligatoriske forretningsgange med risikovurderinger og designet interne kontroller, der kan reducere de identificerede risici. KS Servicekatalog og Arbejdsprogram mv. for 2018, som er forelagt forskellige økonomikredse i kommunen i december 2017, understøtter vores vurdering, og samlet er vurderingen fra KS, at man først forventer normal drift i Q4 2018. Ovenstående gør sig ligeledes gældende vedrørende processerne stamdata og autorisationer og anlæg. Stamdata og delvist autorisationer er overdraget til KS 1. december 2017. Autorisationer er fuldt ud overdraget til KS ultimo februar 2018.	Det henstilles, at KS løbende udfører de af-talte regnskabsopgaver i en kvalitet, der sikrer valide regnskabsoplysninger og sikker drift for forvaltningerne, efter overgangen til Kvantum. Det henstilles endvidere, at KS hurtigst muligt får afsluttet den organisatoriske implementering af Kvantum i KS, og får tilpasset arbejdstilrettelæggelsen således, at denne bedst muligt understøtter SAP-standard. Alle væsentlige driftsprocesser skal identificeres og forretningsgangene designes og implementeret, herunder skal de interne kontroller udføres som en del af de daglige rutiner. Endeligt bør det sikres, at forvaltningerne modtager den nødvendige ledelsesinformation på økonomiområdet. Kvalitetsstandard, der gælder for udarbejdelse af forretningsgange i Københavns Kommune inkl. risikovurdering og kompenserende kontroller, skal anvendes på alle væsentlige processer, og de endelige forretningsgange skal godkendes i de rigtige foraer.		2017

2.1.6.2 Bilagskontrol – revisionsbemærkning 6.2

Organisationsområde		ØKF - KS	Revisionsområde/ emne	Kreditor
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Bilagskontrol	I forbindelse med vores revision har vi konstateret, at den kontrol, der er designet til i noget omfang at være kompenserende for enegodkendelse af bilag under 10.000 kr., ikke er implementeret i KS for de forvaltninger, der er overgået til Kvantum i løbet af 2017. Jf. KK's forretningscirkulære "Indkøb" skal alt indkøb under en fastsat beløbsgrænse godkendes af én dertil bemyndiget person. Alt indkøb over beløbsgrænsen skal godkendes af to dertil bemyndigede personer, uanset om godkendelsen foretages i økonomisystemet, i fagsystemer med integration til økonomisystemet eller manuelt. Beløbsgrænsen er i forretningsgangene for indkøb og kreditor fastsat til 10 t.kr. Enegodkendelse af fakturaer indeholder en iboende risiko for besvigelser. For at kompensere for den øgede besvigelserisiko er det besluttet, at der i KS skal være designet og implementeret en stikprøvevis kontrol af fakturaer u/ 10.000 kr. (kontrolanalyse).	På tidspunktet for revisionens afslutning var kontrollen ikke udført i overensstemmelse med kommunens regler. KS var enige heri og igangsatte processen med at implementere kontrollen med tilbagevirkende kraft. Vi har i februar måned 2018 modtaget dokumentation for, at kontrollen er foretaget for hele 2017. Det skal henstilles, at kontrollen udføres løbende som en del af de løbende rutiner i KS og i overensstemmelse med kommunens regler. Bemærkningen er således lukket i 2018 ved, at KS har udført kontrollen.		2017

2.1.6.3 Autorisationer – revisionsbemærkning 6.3

Organisationsområde		ØKF - KS	Revisionsområde/ emne	Kvantum
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Autorisationer	Ved vores revision har vi konstateret, at enkelte driftsmedarbejdere har direkte adgang til bogføring af fakturaer til betaling i Kvantum uden om Work flow.	Det henstilles, at der etableres systemunderstøttet funktionsadskillelse alle steder i fakturagodkendelsesprocessen.		2017

2.1.6.4 Indkøb - revisionsbemærkning 6.4

Organisationsområde		ØKF - KS	Revisionsområde/ emne	Kvantum
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Indkøb	Ved indkøb foretaget igennem indkøbsløsningen er det konstateret, at mange fakturaer ikke går i "happy flow" lige som købene ikke registreres korrekt i forhold til compliance på indkøb ERP-programmet har sammen med Intern Revision gennemført analyse af indkøbscompliance med udgangspunkt i Intern Revisions forbrug, indkøb og fakturabehandling. Med udgangspunkt i Compliancerapporten i BO er der foretaget opfølgning på de enkelte fakturaer, og ved sammenholdelse med foretagne indkøbsordrer, varemottagelser og posteringer. Der er identificeret flere årsager til manglende "happy flow" og at køb ikke indgår i compliance opfølgningen	For at sikre korrekt og effektivt bilagsflow samt retvisende rapportering omkring efterlevelsen af kommunens regler for indkøb (compliance) henstilles det, at der designes og implementeres en proces, der effektivt håndterer de fejlkilder, der er identificeret.		2017

2.1.6.5 Bilagsgennemgang – revisionsbemærkning 6.5

Organisationsområde		Forvaltningerne	Revisionsområde/ emne	Kreditor
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Bilagsgennemgang	Tværgående - I forbindelse med vores revision af regnskabsbilag er vi blevet bekendt med, at der i visse tilfælde trækkes moms af fakturaer, hvori der IKKE indgår moms, uden at dette er blevet bemærket i den bilagskontrol, som KS udfører på tværs af kommunens forvaltninger. I de konkrete tilfælde vedrørte det tolkeydelser uden moms, der i BIF er registreret og momsen fratrukket. Vi foretog derefter kontrol af andre tilsvarende tolkeydelser og fandt, at der i overvejende grad også fejlagtigt var trukket moms af disse fakturaer. I forlængelse af ovenstående har vi undersøgt forholdet lidt nærmere. BIF har bogført i alt 89,1 mio.kr. for 2014-17 under art 4.9. på funktion 05.68.91. Der er således refunderet 22,3 mio. kr. i moms. En simpelt tilfældig gennemgang af 10 bilag for 2017 viser i alle tilfælde, at de bogførte udgifter vedr. tolkebistand (tegnprog) ikke indeholder moms. Efter vores vurdering er der stor risiko for, at samtlige bogførte udgifter ikke	Det skal henstilles, at den kontrol af bilagsmateriale, som udføres i KS, opkvalificeres således, at kontrollen omkring korrekt kontering i forhold til moms er mere effektiv. Endelig skal det henstilles, at BIF undersøger og eventuelt berigtiger forholdet omkring kontering af tolkebistand.		2017

	indeholder moms. Denne vurdering understøttes endvidere af tal fra Danmarks Statistik. Her kan det udledes, at andre hovedstadskommuner kun har bogført uvæsentlige udgifter under art 4.9 på funktion 05.68.91. Den for meget hjemtagne momsrefusion kompenseres delvist af, at der er statsrefusion jf. pkt. 2. Refusionen er på 50% af udgifter under gruppering 007, hvor foranstående udgift er bogført jf. pkt. 3 (grupperingen kan udledes af IMKONTO)		

2.1.7 Kontrol med overholdelse af reglerne om Skatmoms – revisionsbemærkning nr. 7

Organisationsområde		Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Skatmoms-området
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Kontrol med overholdelse af reglerne om moms	I 2015 anførte vi følgende: <i>”Det er efter det oplyste forvaltningerne, der har ansvaret for at sikre korrekt opkrævning og korrekt momsfradrag af moms på de momsberørende aktiviteter i kommunen.</i> <i>Vi har, på baggrund af interview med en række af forvaltningerne, konstateret, at der ikke er en compliancefunktion centralt placeret i kommunen eller i de enkelte forvaltninger, der fører tilsyn med, at der sker korrekt behandling af Skatmoms.</i> <i>Tilsvarende gælder, at det er de enkelte forvaltninger, som har kontakten til SKAT i forbindelse med en kontrol af momsområdet. Der er derfor ikke en central funktion, som koordinerer kontakten til SKAT eller orienteres om denne.</i> <i>Kommunen har en række meget komplekse momstransaktioner. Som konsekvens af, at kommunen ikke centralt eller i forvaltningerne har et moms kompetencecenter, der fører tilsyn med, at der bliver afregnet Skatmoms på det rigtige grundlag, er der betydelig risiko for, at der ikke sker korrekt behandling af skatmoms”.</i> Økonomikredsen behandlede og godkendte den 27. januar 2017 sagen vedrørende sikring af compliance på momsområdet. Økonomikredsen tog herunder til efterretning, at der blev etableret en central momsfunktion i Koncernservice samt et tværgående momsforum i KK. Opfølgning 2017: KS (Center for Finans) har medio 2017 etableret en central momsfunktion, samt et tværgående momsforum med deltagelse af centrale personer fra forvaltningerne. Momsfunktionen har foretaget et momsreview af forvaltningernes registrerede indtægter for 2016. Herudover er der arbejdet aktivt med nedlæggelse af kommunens mange SE-nr., ligesom der er etableret et projekt til sikring af korrekt hjemtagelse af energiafgifter, hvor det er estimeret, at der for de seneste 3 år kan hjemtages ca. 12 mio.kr. Endelig er der foretaget efterregning af Kvantums momsregistreringer, mens der for såvel Kvantum som KØR mangler en dokumenteret momssandsynliggørelse inklusiv afstemning til foretagne afregninger.	Vi anser det for tilfredsstillende, at der er etableret en central momsfunktion og, at momsfunktionens review af KK's registrerede indtægter for 2016 viser, at momslovgivningen i al væsentlighed overholdes. Revisionsbemærkningen forventes at kunne afsluttes endeligt, når der er etableret en proces for korrekt hjemtagelse af energiafgifter, og når der foreligger en dokumenteret momssandsynliggørelse uden væsentlige afgivelser.		2015 2016 2017

2.1.8 Byggesagsområdet – revisionsbemærkning nr. 8

2.1.8.1 Timeprisberegning på byggesagsområdet – revisionsbemærkning nr. 8.1

Organisationsområde		TMF	Revisionsområde/ emne	Byggesagsområdet
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
Timeprisberegninger	Forvaltningen har siden november været i dialog med IR omkring en ny beregningsmetode/model, som efterfølgende er anvendt ved efterkalkulation af taksten for 2017 og forkalkulation af forslag til takst for 2019. Den nye metode giver et godt afsæt i forhold til at foretage de fremtidige kalkulationer. Dog vil det altid være den konkrete beregning af timeprisen, der skal dokumentere, hvorvidt de gældende regler på området er efterlevet. Der er stadig behov for at forbedre tidsregistreringen og se på overheadberegningen på forvaltningsniveau. Det anbefales, at forvaltningen arbejder videre hermed. I 2019 regnes med en samlet udgift til området på 126 mio.kr., som dækker lønudgiften til 167 medarbejdere samt overheadomkostninger. Disse finansieres ved 64,5 mio. kr. fra takstbetaling og de resterende er skattefinansieret med henholdsvis 30,0 mio.kr. til gebyrfritagne områder og 31,5 mio.kr. til takstnedsættelse.		Den gennemsigthed, der nu er skabt i timeprisberegningen, viser dog, at der er forhold, som stærkt indikerer, at byggesagsbehandlingen ikke løses økonomisk mest effektivt. God offentlig økonomistyring tilsiger, at der skal tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af offentlige midler. Bruttotimetaksten for 2019 er på 1.087 kr., hvilket efter vores vurdering er en af landets højeste byggesagsgebyrer. Overheadomkostninger, som indgår i beregningen og tillægges den gennemsnitlige lønudgift, er på 45,5%, hvilket vurderes at være i den meget høje ende. Men den væsentligst udgiftsdriver kan henføres til, at det forventes, at de 167 medarbejdere i 2019 gennemsnitligt kun har 694 timer pr. år på konkrete byggesager svarende til 48,4 %. Dette er efter vores opfattelse meget lavt, ligesom der ikke umiddelbart foreligger en forklaring herpå. En afgørende forudsætning for nedbringelse af byggesagsgebyret og/eller den skattefinansierede bevilling til takstnedsættelse er, at der stilles ambitiøse mål for medarbejdernes produktivitet/fakturerbare tid. Det er af altafgørende betydning, at antallet af fakturerbare timer hos medarbejderne øges for, at forvaltningen kan dokumentere, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af offentlige midler. Det er vores vurdering, at medarbejderne i gennemsnit som minimum bør have 1.000 fakturerbare timer pr. år Svarende til en effektivitet på 69,8 %. En sådan produktivitetstigning vil kunne reducere de samlede omkostninger med ca. 38 mio.kr. svarende til ca. 51 medarbejdere. En mulighed kan være, at budgettet for 2019 "låses" på 2017 niveau og at evt. stigning i antallet af sager håndteres ved en øget produktivitet frem for en stigning i antallet af medarbejdere. Hvis hver af de 155 medarbejdere øger de fakturerbare timer med 92 og således opnår 786 fakturerbare timer i gennemsnit (svarende til en effektivitet på 54,8 %), kan området effektiviseres med ca. 9 mio.kr. Et ambitiøst mål kan være at nedbringe de samlede udgifter svarende til det skattefinansierede tilskud til takstnedsættelse til 0 kr. over en årrække. Således vil bruttotimetaksten blive omkring 730 kr., som så vil ligge lidt over gennemsnittet. Alternativt eller som supplement	2017

		til at nedbringe udgifterne på området anbefaler vi, at der foretages en ekstern uvildig kritisk budgetanalyse på området, således det bliver endeligt be- eller afkræftet, hvorvidt opgaven løses bedst og billigst muligt.	

2.1.8.2 Tilgodehavender – revisionsbemærkning nr. 8.2

Organisationsområde		TMF	Revisionsområde/ emne	Byggesags-området
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
Tilgodehavender	I 2015 anførte vil følgende: <i>”Vi har konstateret, at ledelsestilsynet med at sikre, at indtægter ved byggesagsgebyrer opkræves korrekt og tilgår kommunens regnskab, ikke har været tilfredsstillende, og at dette sandsynligvis har medført økonomiske tab for kommunen.</i> <i>Der er risiko for tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne forretningsgange, menneskelige og systemmæssige fejl”.</i> Som opfølgning på revisionsbemærkningen godkendte Teknik- og Miljøudvalget den 20. juni 2016 forvaltningens plan for afslutning af gamle byggesager over de næste 2 år. Planen blev den 25. august 2016 behandlet og vedtaget af Økonomiudvalget og Borgerrepræsentationen. Oprydningen er stadig i gang i henhold til projektet. <u>Opfølgning 2017</u> Forvaltningen estimerede i 2016, at det samlede udestående vedrørende gamle byggesager fra før 2013 var 100 – 200 mio. kr. På baggrund heraf fik man en tillægsbevilling på 143,3 mio. kr. Vores opfølgning primo maj 2018 viser, at det reelle tal, der samlet set kan -vedrøre de gamle sager – forventes at være 151,5 mio. kr., hvoraf de ca. 35 mio. kr. endnu ikke er opkrævet. Heraf opkræves 25 mio. kr. i 2018 og 10 mio. i 2019, hvorefter projektet kan afsluttes.		Vi tager til efterretning, at projektet samlet set forventes at generere 151,5 mio. kr. mod bevilget 143,3 mio. kr., samt at projektet afsluttes i 2019. Projektet forventes således at generere 9,2 mio. kr. mere end bevilget. På risikolisten for februar 2018 har forvaltningen indmeldt en mindre indtægt på 38,7 mio. kr. vedrørende byggesager før 2013, hvoraf de 15,5 mio. kr. forventes dækket af mindre forbrug på bevillingen byfornyelse, ydelsesstøtte (tabslån). Vores gennemgang viser, at der reelt forventes en merindtægt i 2018 på 26 mio.kr. – og ikke en mindre indtægt – vedrørende byggesager fra før 2013. Det henstilles, at mindre forbrug på tabslån 15,5 mio. kr. og merindtægter på gamle byggesager 10,5 mio. kr. i 2018 anmeldes til risikolisten for august måned 2018, hvorefter revisionsbemærkningen kan anses for afsluttet.	2015 2016 2017

2.1.9 Kommunens regler for indkøb – revisionsbemærkning nr. 9

Organisationsområde	Forvaltningerne/CFI	Revisionsområde/ emne	Indkøbsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Kommunens regler for indkøb	I beretningen for 2015 er anført: <i>"I lighed med forhold rapporteret ved sidste års revision er der observeret manglende overholdelse af KK's indkøbsaftaler på mindre indkøb/opgaver, herunder digitaliseret understøttelse af indkøb. På større bygge-opgaver/indkøb indhentes behørigt tilbud"</i> Opfølgning 2016: Bemærkningen videreføres. Opfølgning 2017: I forbindelse med budgetforhandlingerne 2017 blev vedtaget et indkøbsprogram, med følgende målsætninger: • 95% af alle varekøb skal foretages gennem indkøbssystemet i 2020. • Der skal etableres et brugervenligt og elektronisk indkøbs- og bestillingssystem i Kvantum, som automatiserer indkøbsprocessen og sikrer compliance, samt reducerer transaktionsomkostningerne • Indkøbsaftalerne skal være opdaterede og korrekte med konkurrencedygtige priser og kommunens besluttede krav skal overholdes • Aftaleindgåelse skal styrkes, således at der er fuldt dækkende aftaler for kommunens samlede indkøb • I forbindelse med udbud skal der være øget fokus på kvaliteten af de aftaler, der indgås KK har i forbindelse med fuld implementering af det nye økonomisystem Kvantum 1. januar 2018 taget et væsentligt skridt hen mod mere effektive indkøb. Det handler om at lette arbejdsgangene for de kommunale medarbejdere, så de kan bruge tiden på kerneopgaverne. I Kvantum er det muligt at følge op på kommunens og forvaltningernes målopfyldelse i forhold til anvendelse af indkøbssystemet. Kommunens samlede resultat for perioden 1/1 – 30/4- 2018 jævnfør Kvantum viser følgende: • Antal indkøbsordrer/fakturaer foretaget igennem indkøbssystemet i forhold til det samlede antal fakturaer 6% • Indkøb i beløb igennem indkøbssystemet i forhold til det samlede indkøb 2%	Når Københavns Kommune køber varer og tjenesteydelser fra private leverandører, skal det foregå så professionelt som muligt. Det handler bl.a.om: • At en del af fremtidens effektiviseringsgevinster skal findes gennem reduktion af transaktionsomkostningerne • At realisere økonomiske gevinster ved at opnå lavere priser Det skal henstilles, at der er skærpet ledelsesmæssigt fokus på, at forvaltningerne og enhederne anvender indkøbssystemet således, at målsætningen om 95% af alle varekøb og tjenesteydelser foretages gennem indkøbssystemet i 2020, opnås. KK har frem til nu hentet store økonomiske gevinster ved at opnå lave priser på konkrete udbud jævnfør årlige udbudsplaner. Der er dog endnu større muligheder for at opnå prisbesparelser, såfremt forvaltning og enheder køber ind på de nuværende aftaler samtidig med, at aftaledækningen bliver væsentligt forbedret. Det skal henstilles, at der er skærpet ledelsesmæssigt fokus på, at alle aftaler som oprettes i indkøbssystemet, har den rette kvalitet således at der er konkurrencedygtige priser og kommunens besluttede krav overholdes. Bemærkningen fra tidligere år videreføres således, idet indkøbsprocessen bør forbedres både med hensyn til realisering af økonomiske gevinster ved reduktion af transaktionsomkostningerne og ved at opnå lavere priser.	2014 2015 2016 2017

2.1.10 Tilskudsadministration – revisionsbemærkning nr. 10

Organisationsområde	KFF	Revisionsområde/ emne	Tilskudsadministration
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Tilskudsadministration	Intern Revision (IR) har i forbindelse med en undersøgelse af tilskudsforvaltningen i Kultur- og Fritidsforvaltningen (KFF) udvalgt Copenhagen Lions (CPH Lions) til særlig gennemgang. I al væsentlighed er kommunens regler på tilskudsområdet designet hensigtsmæssigt og betryggende i kontrolmæssig henseende. Dog anbefales det, at revisionsinstruksen vedrørende tilskud ydet efter ”Retningslinjer for støtte til folkeoplysning” tilrettes, således at revisionen foretages i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, hvilket betyder, at revisor tillige skal påse, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af tilskudsmidler fra Københavns Kommune. KFF har ikke kunnet dokumentere, at de har implementeret kommunens regelsæt, instrukser om regnskab og revision m.v. fuldt ud i de aftaler, der er indgået med CPH Lions, hvilket kan være en medvirkende årsag til de fejl og mangler, vi har konstateret i forbindelse med gennemgangen af regnskabsmateriale m.v. hos CPH Lions. KFF er i gang med at professionalisere forvaltningens arbejde med tilskudsadministration. Arbejdet har bestået i at udvikle en ”tilskudspakke” med opdaterede skabeloner og retningslinjer til indgåelse af tilskudsftaler og til opfølgning på/tilsyn med aftalerne. Formålet er at sikre, at forvaltningen til hver en tid overholder kommunens regelsæt og samtidig give medarbejderne et kompetenceløft i forhold til regler og retningslinjer på det samlede tilskudsforvaltningsområde. Skabeloner og retningslinjer i tilskudspakken udvikles og vedligeholdes løbende og opdateres, når der kommer nye retningslinjer som fx krav om sociale klausuler og arbejdsklausulen samt et revideret cirkulære for ydelse af tilskud. KFF er begyndt med den del af tilskudsadministrationen, som vedrører tilskud, givet af Kultur- og Fritidsudvalget (KFU), jævnfør kommunalfuldmagten. I takt med, at aftaler om tilskud, bevilget af KFU, udløber og skal fornys, opdateres aftalerne med de nye skabeloner og retningslinjer i tilskudspakken.	Det skal henstilles, at ledelsen sikrer, at forvaltningens genopretningsplan implementeres med fokus på hjemmelsgrundlag samt regnskabsføring således, at der sikres en mere betryggende tilskudsadministration i KFF.	2017

	Forvaltningen er desuden i gang med at samle administrationen af tilskud, givet efter kommunalfuldmagten på færre organisatoriske enheder, med henblik på at sikre en ensartet og standardiseret anvendelse i KFF. Forvaltningen fortsætter arbejdet med at gennemgå og opdatere aftaler på alle øvrige tilskudsområder. Til formålet nedsættes en taskforce, som i løbet af 2018 skal rapportere til direktionen om fremdrift på kvartalsbasis. Det forventes, at arbejdet er afsluttet med udgangen af 2018. Særligt vil fokus blive rettet på, at det er de korrekte hjemmelsgrundlag, der fremgår af såvel vejledningsmaterialer som konkrete aftaler og tilsagn. Første skridt i opfølgningen på Intern Revisions anbefalinger er at gennemgå de tilskud, der gives til foreninger i form af aftaler om brugerdrift. Det videre arbejde skal ses i sammenhæng med processen med det allerede igangsatte arbejde med at implementere tilskudspakken på alle områder og etablere risikobaseret ledelsestilsyn på hele tilskudsområdet, som er påbegyndt i august 2017, jf. KFF's handleplan for implementering af cirkulære for ledelsestilsyn. Følgende initiativer prioriteres vedrørende aftaler om brugerdrift: - Opdatering af aftaleskabeloner til aftaler om brugerdrift i henhold til gældende regler, herunder kasse- og regnskabsregulativet. - Gennemgang af tilskud i form af aftaler om brugerdrift med beskrivelse af risikoprofil. Følgende initiativer er planlagt for alle typer af tilskud: - Generel kortlægning af tilskud med optegning af risikoprofiler for typer af tilskud givet efter kommunalfuldmagten, folkeoplysningsloven og øvrig lovgivning. - Gennemgang af eksisterende tilskuds-aftaler med en varighed på over et år inkl. vurdering af risiko - Udarbejdelse af en forretningsgangsbeskrivelse for skærpet tilsyn afhængig af væsentlighed og risiko.		

2.1.11 Cybersecurity og Persondata – revisionsbemærkning nr. 11

2.1.11.1 Risikovurdering– revisionsbemærkning nr. 11.1

Organisationsområde		Forvaltningerne/KIT	Revisionsområde/ emne	Generelle IT kontroller og udvalgte områder til forvaltningsrevision
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Risikovurdering	Vi anførte i 2016: <i>Vi har fået oplyst, at KK i samarbejde med PwC har foretaget en modenhedsanalyse, som har resulteret i en risikostyringsmodel, der beskriver de aktiviteter, som skal udføres for at skabe et samlet risikobillede.</i> Status 2017 Vi har konstateret, at KK i 2017 har iværksat en proces med henblik på vurdering samt udvælgelse af fagsystemer, som skal indgå i det påbegyndte risikovurderingsprojekt, hvor fokus primært er systemer, som indeholder personfølsomme data. De gennemførte risikovurderinger er udført i et pilotforsøg med henblik på at gennemføre risikovurderinger i en mere færdig form i alle forvaltninger i 2018, herunder it-infrastruktur. En manglende eller utilstrækkelig it-risikoanalyse medfører risiko for, at det etablerede it-sikkerheds-niveau ikke i tilstrækkeligt omfang imødegår de risici, som vurderes som relevante.	Vi henstiller, at forvaltningerne tilvejebringer den nødvendige dokumentation, og at KIT snarest herefter gennemfører it-risikovurderingerne i overensstemmelse med kravene i it-sikkerhedsregulativet, og at de gennemføres snarest muligt.		2015 2016 2017

2.1.11.2 Revisionserklæringer- ISAE 3402 - Kvantum – revisionsbemærkning nr. 11.2

Organisationsområde	Koncernservice (KS)	Revisionsområde/ emne	Generelle IT kontroller og udvalgte områder til forvaltningsrevision
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Revisionserklæringer- ISAE 3402 - Kvantum	Vi har, for så vidt angår de kontroller som varetages af KMD, indhentet en specifik ISAE 3402 revisionserklæring vedrørende generelle it-kontroller relateret til aftalen indgået mellem KMD og Københavns Kommune om drift og vedligeholdelse af Kvantum. Revisionserklæringen dækker perioden 1. februar 2017 til 31. december 2017. Ved gennemgang af revisionserklæringen, har vi noteret, at KMD's revisor har konstateret en række væsentlige kontrolsvagheder relateret til kontrolmålene "9: Adgangsstyring" og "12: Drift- og kommunikationssikkerhed", som har givet anledning til forbehold i revisors konklusion. Følgende kontrolsvagheder er konstateret: • KMD har ikke en formaliseret procedure for styring af brugeradgang til applikationsniveauet • Dokumentation for at adgang til Linux miljøerne er sket på godkendt grundlag er mangelfuld • Der er konstateret en fællesbruger med udvidede adgangsrettigheder på dataniveau • Der er konstateret manglende netværksadskillelse af udvikling-, test- og driftsmiljøerne, • Der er konstateret utilstrækkelig konfiguration af logning på dataniveau og manglende centraliseret opsamling af log på serverniveau Endvidere har KMD's revisor konstateret følgende væsentlige observation, som ikke har givet anledning til forbehold i revisors konklusion: • Der er ikke tilstrækkelig sporbarhed mellem godkendte change management dokumentation og de gennemførte ændringer.	Vi skal henstille, at Københavns Kommune indgår i en dialog med KMD med henblik på at tilvejebringe de nødvendige informationer vedrørende de i erklæringen nævnte findings/forbehold for dernæst i samarbejde med leverandøren at iværksætte en plan for fremadrettet at imødegå de pågældende risici.	2017

	På baggrund af vores gennemgang af KMD's ISAE 3402 revisionserklæring vedrørende Kvantum er det vores vurdering, at de nævnte kontrolsvaghederne udgør en forøget risiko for, at den ønskede funktionsadskillelse ikke har været opretholdt i Kvantum, samt at automatiske kontroller og funktionalitet ikke har fungeret efter hensigten i revisionsperioden.		

2.1.12 Mellemkommunale refusioner – revisionsbemærkning nr. 12

Organisationsområde	SOF/BIF/BUF/KFF	Revisionsområde/ emne	Mellemkommunale refusioner
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Mellemkommunale refusioner	Undersøgelsen – der væsentligst er udført ved interview – indikerer overordnet, at forvaltningerne – inden for egne sagsområder – har en betryggende administration af mellemkommunale opkrævninger og -betalinger. Udfordringerne på det mellemkommunale område er primært i forhold til opkrævningen af følgeudgifter. Følgeudgifter kan her betegnes, som de udgifter der afholdes til en borger, udover den mellemkommunale udslagsgivende servicelovsydelse. F.eks. når en borger flytter ind på et kommunalt botilbud, vil borgerne blive registreret og opkrævet korrekt for opholds-betalingen af SOF, men både identificeringen og opkrævningen af eksempelvis kontanthjælp kan være udfordret, da BIF/KS ikke er bekendt med borgerens mellemkommunale forhold. Udover manglende opkrævning og risiko for fejlbetalinger til andre kommuner er området for mellemkommunal refusion ofte præget af dobbeltarbejde. Dette forekommer, når der ikke sker deling af information om det mellemkommunale forhold, eks. når både SOF og BIF bruger tid på at identificere borgerens tilhørs- og mellemkommunale forhold samt indhenter re-fusionstilsagn på samme borger i anden kommune. I de tilfælde hvor en anden kommune anvender en ikke kommunal institution i KK, eksempelvis et privat botilbud eller når børn fra andre kommuner anbringes ved en plejefamilie i KK, er udfordringerne primært i arbejdsopgaven med at identificere den mellemkommunale borger med henblik på at opkræve for f.eks. forsørgelsesydelse, dagpasning/skole eller bo-	Det henstilles, at der gennemføres en dybdegående og systematisk gennemgang af mellemkommunale opkrævninger og betalinger i kommunen med henblik på at identificere og berigtige manglende opkrævninger samt fejlbetalinger. Det anbefales, at denne gennemgang sker på tværs af forvaltningerne, således at arbejdet sker med det nødvendige tværgående sigte. Der skal til en tværgående gennemgang anvendes kompetencer inden for den mellemkommunale lovgivning med henblik på vurdering af det mellemkommunale forhold samt kompetencer til databearbejdning og datasammenkørsel. For at sikre en fremadrettet håndtering af opgaven anbefales det, at der gennemføres en tilpasning og effektivisering af arbejdsprocesserne på området. Et projekt skal ses i et tværgående perspektiv, der med kommunes størrelse og organisering taget i betragtning vil være en forudsætning for en hensigtsmæssig og effektiv løsning af opgaven. Den gennemførte undersøgelse har omfattet en kortlægning af det mellemkommunale område, og erfaringerne herfra vil således kunne danne grundlag for designet af de fremtidige 'to-be' processer, herunder identificering af faldgruber, procesoptimeringsmuligheder og interessenter. Konkret anbefales det, at den fremadrettede håndtering af opgaven tager udgangspunkt i en borgertilgang i stedet for den ydelsestilgang, som pt. præger området. Med dette menes, at	2017

	ligstøtte. I disse tilfælde vil det alene være følgegeområderne, der har interesse i det mellemkommunale forhold, og der er ikke på samme måde tale om dobbeltarbejde mellem servicelovsområderne og de øvrige følgeudgiftsområder, men i stedet imellem følgegeområderne. Som led i administrationen af mellemkommunale refusioner indgår endvidere indberetningen af oplysninger om betalingsforhold til CPR. Betalingskommuneforholdet sikrer, at den kommune som afholder udgiften til en borger også får borgeren talt med i folketallet, hvilket har betydning for beregningsgrundlag for den kommunale udligningsordning. En supplerende ikke repræsentativ og risikorettet stikprøvevis gennemgang af 95 mellemkommunale sager viser, at der er fejl i 34 % af sagerne. I 25 sager manglede der at blive opkrævet mellemkommunale refusioner for 2.844 t.kr., opgjort for en 3 års periode pr. medio 2017. Fejlene kan hovedsageligt relateres til førtidspension på et private opholdssted, hvor der er fejl i 80 % af de udtagne sager. Beløbene fordeler sig således: • 870 t.kr. - kontanthjælp under BIF's bevilling • 53 t.kr. - driftsudgifter under BIF's bevilling • 239 t.kr. - boligstøtte under KFF's bevilling • 1.682 t.kr. - førtidspension under SOF's bevilling ej opgjort, 2 sager - dagpasningstilbud/skole under BUF's bevilling I 7 sager med manglende indberetning i systemerne: Folkeregisteret, betalingskommune forhold – 2 sager KMD Social Pension Sagsdel – 5 sager Indberetning til systemerne vil kunne medføre en fremtidig økonomisk gevinst. Effekten kan ikke umiddelbart opgøres, men den vurderes relativ høj, idet det væsentligst vedrører mellemkommunal refusion af førtidspensioner.	der arbejdes med én identificering af borgeren, hvorefter der ses på ydelsen, fremfor at identificere borgeren inden for hver ydelse. Denne tilgang kan med fordel automatiseres via robotteknologi. En borgertilgang med automatiseret fælles register over borgere med mellemkommunale forhold samt design af en forretningsgang med klar og entydig ansvarsplacering af, hvem der har ansvaret for at identificere og registrere til- og afgang af mellemkommunale forhold, vil – såfremt forretningsgangen efterleves – sikre et fuldstændigt og gyldigt grundlag, for opkrævning, betaling og/eller registrering i relevante fagsystemer af borgere med mellemkommunale forhold. Fælles for anbefalingerne gælder, at tiltagene bør koordineres med ØKF's Velfærdsanalyseenhed.

	Herudover er det konstateret, at KK – i modsætning til andre kommuner – ikke har nogen indtægter fra mellemkommunale refusioner på boligstøtteområdet. Her er potentialet for yderligere indtægter oplagt, såvel bagudrettet som fremadrettet, hvilket også underbygges af foranstående stikprøve. I tilknytning hertil bemærkes det, at ØKF's Velfærdsanalyseenhed p.t. er ved at foretage en dyberegående analyse af boligstøtteområdet for 2015 og 16. Sammenfattende vurderes der at være et to-cifret mio. beløb i yderligere indtægter eller sparede udgifter på det mellemkommunale område på det mellemkommunale område. Realiseringen heraf forudsætter: At der foretages en bagudrettet undersøgelse og genopretning i overensstemmelse med forældelsesreglerne på henholdsvis 1 og 3 år alt efter område At der etableres en forretningsgang, som med rette design, implementering og effektivitet – vil kunne sikre et fuldstændigt og gyldigt grundlag, for opkrævning og/eller registrering i relevante fagsystemer, af borgere med mellemkommunale forhold		

2.1.13 Ubalance i kommunens interne handel – revisionsbemærkning nr. 13

Organisationsområde	ØKF	Revisionsområde/ emne	Hovedart 9
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Ubalance i kommunens interne handel	I lighed med 2015 og 2016 er det konstateret, at hovedart 9 – der skal balancere – er i ubalance, idet der netto er indtægtsført 19,0 mio.kr. under eksterne arter. Konteringen under eksterne arter er i strid med konteringsreglerne, og øger risikoen for momsfejl.	Det er aftalt, at kommunen berigtiger den potentielle momsfejl vedrørende 2017, således at bemærkningen kan lukkes. Beløbet er opgjort til 2,3 mio. kr., der er berigtiget i 2018.	2015 2016 2017

2.2 Revisionsbemærkninger vedrørende områder, der er omfattet af statsrefusion

Vi afgiver særskilt revisionsberetning for 2017 vedrørende sociale- og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion. Vores revision har givet anledning Disse vedrører:

- Merudgifter til børn
- Merudgifter til voksne
- Særligt dyre enkeltsager
- Statsrefusion vedr. sociale ydelser
- Min Plan
- Jobafklaringsforløb

- Revalidering
- Kontantydelse
- System- og statusafstemninger

Der henvises i øvrigt til den udarbejdede beretning med tilhørende bilag, hvor der nærmere er redegjort for de nævnte revisionsbemærkninger samt vores øvrige kommentarer.

2.3 Oversigt over revisionsbemærkninger fra 2016 og tidligere, der er afsluttet i 2017

Revisionsbemærkninger vedrørende årsregnskabet		Status
Nr. 2	Byfornyelse - Revisionsbemærkning nr. 2	Lukket
Nr. 9	Administrationsbidrag for affaldsområdet	lukket
Nr. 10	Parkeringsindtægter - Revisionsbemærkning nr. 10	Lukket
Nr. 12	Regeloverholdelse solcelleanlæg - Revisionsbemærkning nr. 12	Lukket
Nr. 4.1	Afstemninger af lønoplysninger til SKAT – Revisionsbemærkning nr. 4.1	Lukket
Nr. 4.2	Interne kontroller – Revisionsbemærkning nr. 4.2	Lukket
Nr. 4.3	Vagtplanssystemet KAS – Revisionsbemærkning nr. 4.3	Lukket
Nr. 4.5	Børneattester-Revisionsbemærkning nr. 4.5	Lukket
Nr. 4.6	Løndebitorer– Revisionsbemærkning nr. 4.6	Lukket
Nr. 11.2	Datasikkerhed– revisionsbemærkning nr. 11.2	Lukket
Nr. 11.3	Sikkerhed kontinuerlig overvågning – revisionsbemærkning nr. 11.3	Lukket
Nr. 15	Forsikrede ledige	Lukket
Nr. 17	Ressourceforløb	Lukket

3. Kommentarer til årsregnskabet i øvrigt

3.1 Korrektion af forhold konstateret under revisionen

Regnskabet er af Borgerrepræsentationen den 19. april 2018 oversendt til revisionen. Som følge af større fejl har kommunen anset det nødvendigt at foretage rettelser i årsregnskabet efterfølgende. Rettelserne er specificeret i kommunens notat af 13.08 2018 (sagsnr. 2018-0213143-1). Vores omtale af rettelserne fremgår af revisionsbemærkning 3.2.

Rettelserne vedrører:

- Materielle anlægsaktiver (grunde, bygninger mv) 248 mio.kr.
- Langfristede tilgodehavende (tilbagekøbsrettigheder) 344 mio. kr.
- Korrektioner og reklassifikationer – øvrige balance

Vi er enige i de foretagne korrektioner.

4. Revision af årsregnskabet

4.1 Revisionsstrategi

Med udgangspunkt i styrelseslovens bestemmelser og revisionsregulativet har vi foretaget en vurdering af revisionsopgavens indhold og omfang. Under hensyntagen til kommunens størrelse og kompleksitet er revisionen baseret på en forventning om, at der er tilrettelagt et velfungerende internt kontrolsystem og en pålidelig bogføring. Det forventes herved, at det overordnede kontrolmiljø og de organisatoriske rammer understøtter et velfungerende ledelses- og kontrolsystem, og at der på de enkelte aktivitetsområder er beskrevet og implementeret interne kontroller, som reducerer risikoen for væsentlige fejl til et acceptabelt niveau.

Vi har gennemgået kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflæggelse. Ved gennemgangen har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af materialeplaner og andre styrings-systemer.

Vi har ved tilrettelæggelsen af revisionen lagt særlig vægt på kommunens regnskabs- og økonomistyringssystemer. Disse områder omfatter især:

- Kommunens generelle it-anvendelse, herunder de grundlæggende krav til transaktions- og revisionsspor
- Kommunens grundlæggende regnskabsrutiner og tilknyttede forretningsgange, herunder afstemningsrutiner
- Kommunens væsentligste økonomiske transaktionskæder, herunder:
 - Lønområdet
 - Indkøb (disponering af omkostninger og anvendelse af betalingssystemer)
 - Overførsler til personer omfattet af statsrefusion
- Kommunens økonomistyring og budgetopfølgning

Revisionen planlægges og udføres på grundlag af en systematisk risikovurdering, således at hovedvægten lægges på de poster i årsregnskabet, de dele af kommunens regnskabs- og rapporteringssystemer samt øvrige forretningsgange, hvor vi vurderer, at risikoen for væsentlige fejl er størst.

Revisionen gennemføres dels ved en system-/kontrolbaseret revisionsstrategi kombineret med substansbaseret revision, hvor dette er relevant.

Vi har undersøgt, om kommunens regnskabsaflæggelse er foretaget i overensstemmelse med formkravene i gældende regler fra ministeriet. Den talmæssige korrekthed og sammenhængen mellem regnskabet og de enkelte posteringer er kontrolleret ved brug af det foreliggende regnskabsmateriale.

Ved revisionen efterprøves, om årsregnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere vurderes det, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Revisionen omfatter ikke en gennemgang af samtlige bilag og transaktioner, men udføres ved, at vi ved stikprøver indhenter dokumentation for eller på anden måde får bekræftet bogføringens og årsregnskabet's rigtighed. I forbindelse hermed tester vi de interne kontroller i det omfang, vi finder det nødvendigt for revisionen af årsregnskabet. I henhold til revisionsstrategien gennemgår vi alle væsentlige områder samt andre udvalgte områder.

Vi skal for god ordens skyld oplyse, at fejl i årsregnskabet, der er en følge af besvigelser og uregelmæssigheder, ikke nødvendigvis vil blive opdaget under revisionen, da fejl af denne karakter sædvanligvis tilsløres eller holdes skjult.

Endelig er det i forbindelse med regnskabsafslutningen stikprøvevis påset, om mellemværender med eksterne institutioner, forsyningsvirksomheder mv., som kommunen fører regnskab for, er korrekt opgjort.

4.2 Intern Revision

Revisionen af årsregnskabet varetages af Deloitte med bistand fra Intern Revision. Det er Deloitte, som har det fulde ansvar for udførelsen af revisionen, og vi udfører review af det arbejde, som Intern Revision udfører. I forbindelse med vores planlægning har vi blandt andet vurderet Intern Revisions ressourcer, kompetence og uafhængighed i forhold til udførelse af revisionsopgaven. Vi har vurderet, at kvaliteten af Intern Revisions arbejder er på et sådant niveau, at vi kan basere vores overordnede konklusion på de af Intern Revision udtrykte delkonklusioner for de områder, som Intern Revision har revideret. Det er

for 2017 aftalt med Intern Revision, at de væsentligst bistår os med revisionen af løn, omkostninger, balancen og forvaltningsrevision.

4.3 Drøftelser med ledelsen om besvigelser

I forbindelse med planlægning af vores revision har vi forespurgt ledelsen om risikoen for besvigelser (tilsigtede fejl).

Ledelsen i alle forvaltninger har over for os oplyst, at der efter dens vurdering ikke er særlig risiko for besvigelser, og at kommunen har et effektivt kontrolmiljø, der afdækker risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, herunder fejlinformation forårsaget af besvigelser. Ledelsen har oplyst, at der i enkelte mindre sager er konstateret mistanke om misbrug af kommunens midler, samt at kommunen har fulgt op herpå.

Herudover har ledelsen ikke kendskab til besvigelser. Vi skal bemærke, at vi ikke under vores revision har konstateret fejl i årsregnskabet som følge af besvigelser.

4.4 Ledelsestilsyn

Økonomiudvalget har tidligere besluttet, jf. vores beretning for 2016, at anmode revisionen om i forbindelse med årsregnskabet proaktivt at rapportere til Økonomiudvalget om, hvorvidt det ledelsestilsyn, som foretages i forvaltningerne, er betryggende.

Omfanget af revisionen fastlægges ud fra en samlet vurdering af væsentlighed og risikoen for væsentlige fejl.

Intern Revision har gennemført en undersøgelse med det formål at foretage en overordnet vurdering af kommunes design og implementering af styringsregler og forvaltningernes ledelsestilsyn.

Intern Revision har foretaget en opfølgning på forvaltningernes godkendte handleplaner for 2017 og en vurdering af forvaltningernes handleplaner for 2018. Formålet er at foretage en overordnet vurdering af kommunes design og implementering af styringsregler og forvaltningernes ledelsestilsyn.

Revisionen har givet anledning til følgende:

4.4.1 Design af Københavns Kommunes styringsregler (Økonomiforvaltningen)

I vores rapportering for 2016 anførte vi, at der udestod to væsentlige områder, som kan henføres til it- og persondataområdet, der efter vores opfattelse er en væsentlig opgave, som bør prioriteres højt samt udarbejdelse af Forretningscirkulære for Løn og Personale.

Vi anbefalede, at governance på it-området fastlægges i en række styringsregler og retningslinjer samt entydig placering af beslutningsansvar, som skal være en integreret del af kommunens strategiske ledelsesarbejde. Forretningskritiske it-beslutninger skal være forankret hos den øverste ledelse i kommunen. Den øverste ledelsesstyring og beslutninger bør understøttes af en tværgående compliance struktur, som følger op på de to hovedprocesser på it-området: It-livscyklus og beskyttelse/sikkerhed med hensyn til design.

Konklusion

Udarbejdelse af Forretningscirkulære Løn og Personale er afsluttet, og cirkulæret er godkendt af Økonomiudvalget den 15. august 2017.

Vedrørende governance på it-området er der etableret en it-kreds, der består af de syv forvaltningers it-direktører/chefer. Der er vedtaget et kommissorium og arbejdsprogram for kredsen, og kredsmøder er påbegyndt primo 2018. Udarbejdelse af politik med tilhørende regulativ, cirkulærer og fælles administrative forretningsgange vedrørende informationssikkerhed fortsætter i 2018.

4.4.2 Forvaltningernes implementering

Samlet set er det vores vurdering, at forvaltningerne har en positiv tilgang til arbejdet med implementering af et risikobaseret ledelsestilsyn, men arbejdet med design af procesbeskrivelser, interne kontroller og ledelsesinformation vil være en flerårig proces. Vores opfølgning af de områder, der har været fokus på i forvaltningernes handleplaner for 2017, har vist, at de fleste forvaltninger har fået gennemført de planlagte aktiviteter, og kun enkelte forvaltninger er endnu ikke helt i mål med beskrivelse af delegation samt selvevaluering og prioritering af risikoområder.

5. Redegørelse for den udførte finansielle og juridisk-kritiske revision

Ved vores rapportering i denne beretning er der alene foretaget en overordnet beskrivelse af revisionen for de enkelte områder. Der er ikke specifikt redegjort for de revisionshandlinger, vi har foretaget under de enkelte områder.

For de områder, som har givet anledning til bemærkninger, er disse anført ovenfor. Nedenfor er kortfattet omtalt revisionen på de områder, som ikke har givet anledning til revisionsbemærkninger.

5.1 Årsregnskabet opbygning og indhold

Kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflæggelse er gennemgået. Ved gennemgangen har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af materialeplaner og andre styringssystemer.

5.2 Udligning, tilskud og skatter

Tilskud, udligning og skatter er stikprøvevis sammenholdt med de fra SKAT modtagne opgørelser.

5.3 Lønområdet

Revisionen har omfattet:

1. Revision af de interne forretningsgange og kontroller

Revisionen har omfattet vurdering og test af de tilrettelagte kontroller på lønområdet.

2. Sagsbehandling samt lønudbetaling

Fra lønsystemet er udvalgt et antal lønsager for tjenestemænd, funktionærer, tjenestemandspensioner og timelønnede inden for kommunens forskellige forvaltningsområder. For de udvalgte personer er der detaljeret gennemgået og sammenholdt de udbetalte lønninger, tillæg, diæter og reguleringer mv. med lønkontorets sagsakter og det fra KL modtagne kontrolmateriale i form af lønoverenskomster, lønoversigter og cirkulæreskrivelser angående konkrete afgørelser m.m.

3. Kontrol og revision af de generelle sikkerhedsprocedurer

Ifølge aftale har vi foretaget gennemgang af særligt udvalgte personer til sikring af korrekt aflønning til denne personkreds.

5.4 Omkostningsdisponering og udbetalinger

Revisionen har omfattet en vurdering af de tilrettelagte kontroller vedrørende omkostningsdisponering og anvendelse af betalingssystemer.

Vi har foretaget test af kommunens interne kontrol vedrørende attestation og anvisning, og har herudover, via udtræk fra databasen, foretaget en analyse af de rettigheder, der er tildelt de enkelte medarbejdere.

Pengeoverførsler gennem udbetalingsystemer indebærer en iboende risiko for besvigelser, idet medarbejdere med adgang til systemet kan oprette og ændre pengestrømme med personlig vinding for øje.

Til imødegåelse heraf etableres der et betryggende kontrolmiljø, som sikrer kontrol af oprettelse/ændring af betalings- og/eller ydelsesmodtager (legalitetskontrol).

Ledelsen har ansvaret for tilrettelæggelsen af hensigtsmæssige og betryggende legalitetskontroller.

Elektroniske betalingssystemer

Vi har foretaget revision af de elektroniske betalingssystemer. Vi har i denne forbindelse blandt andet kontrolleret, at der er funktionsadskillelse ved udbetaling fra kommunens hovedkonti.

Det skal oplyses, at på en lang række af kommunens institutioner er medarbejderne tildelt firmadankort og har enefuldmagt til at disponere på institutionens bankkonti. Manglende funktionsadskillelse på likvidområdet øger risikoen for, at tilsigtede og utilsigtede fejl begås. På disse konti indestår som regel alene mindre beløb, således at eventuelle fejl vedrørende disse konti ikke kan medføre en væsentlig fejl i kommunens regnskab som helhed.

5.5 Sociale udbetalingsystemer

Erklæring fra KMDs revisorer vedrørende udbetalinger gennem de sociale udbetalingsystemer er redegjort i vores beretning vedrørende udgifter, der er omfattet af statsrefusion, hvoraf det fremgår:

”Kommunen skal sikre, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at det pågældende system fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner...”

Vi påser, at der foreligger sådanne erklæringer fra KMD for de edb-systemer, som kommunen har anvendt i regnskabsåret. Vi kan konstatere, at enkelte erklæringer mangler. Der henvises til beretning for det sociale område.

Erklæring vedrørende generelle kontroller for KMD Opus-applikationerne foreligger ikke for 2017 og udarbejdes ifølge det oplyste alene hvert andet år. Vi har ved forespørgsler og opslag på KMD's kundenet fået verificeret, at der ikke er sket væsentlige ændringer i applikationen og anvendelse heraf i 2017. Idet en stadig større del af kommunens kontrolmiljø baseres på it-kontroller, anbefaler vi dog, at erklæringen indhentes hvert år. Samtidig gør vi opmærksom på, at i henhold til § 26 i bekendtgørelsen om statsrefusion og tilskud på det sociale område er det et krav, at erklæringen foreligger hvert år.

5.6 Sociale områder med statsrefusion

Vores revision af de sociale områder har blandt andet omfattet en gennemgang af sagsbehandlingen og refusionsanmeldelserne og er udført i overensstemmelse med ressortministeriets retningslinjer, jf. særskilt beretning herom.

5.7 Øvrige revisionsområder

Kommunens øvrige udgifter og indtægter er sammenholdt med årets budget og forudgående års regnskabstal, og større afgivelser er stikprøvevis undersøgt. Indtægterne er herudover analyseret og indgår i rotationsplan, hvor vi stikprøvevis har foretaget test af forretningsgange, interne kontroller og bilag.

5.8 Omkostningsbaseret regnskab

I overensstemmelse med reglerne udarbejder kommunen ikke et omkostningsbaseret driftsregnskab, men den udvidede balance, hvor målingen af aktiver og passiver er baseret på omkostningsbaserede principper, sker fortsat, idet til- og afgang sker direkte på kommunens egenkapital.

Vi har foretaget test af kommunens afstemning mellem finanssystemet og øvrige brugersystemer (anlægskartotek mv.) Vi har herudover foretaget test af kommunens kontrol af, at:

- alle væsentlige anlægsaktiver, gældsposter og forpligtelser er medtaget
- alle aktiver og passiver tilhører kommunen og kan henføres til allerede gennemførte transaktioner
- alle beregninger og registreringer foretages i overensstemmelse med kommunens regnskabspraksis
- alle væsentlige regnskabsmæssige skøn er beskrevet og dokumenteret i fornødent omfang

5.9 Finans- og regnskabssystemet samt finansiell status

Vi har foretaget test af kommunens afstemning mellem finanssystemet og øvrige brugersystemer, herunder afstemning af fejlkonti. Vi har herudover foretaget test af kommunens kvalitetssikrede balancekonti, herunder fuldstændigheden af, at alle konti er afstemt. Vi har endelig foretaget test af kommunens afstemning af finanssystemet til årsregnskabet inkl. oversigter, samt at årsregnskabet overholder lovgivningens regler.

5.10 Økonomistyring og bevillingssystemet

Vi har foretaget gennemgang og test af, hvorvidt de udmeldte regler for budgetopfølgning er overholdt, herunder at der er indhentet behørig tillægsbevillinger, og der i forbindelse med regnskabsafslutningen er afgivet tilstrækkelige regnskabsforklaringer, hvor der er konstateret væsentlige afvigelser i forhold til budgettet.

5.11 Låneoptagelse

Vi har stikprøvevis påset, at lånebekendtgørelsens regler er overholdt.

5.12 Gennemgang af generelle it-kontroller

Generelle it-kontroller er de kontroller, som ledelsen har etableret i og omkring kommunens væsentlige it-platforme med henblik på at opnå en velkontrolleret og sikker it-anvendelse og dermed understøtte en pålidelig databehandling i it-baserede forretningsprocesser.

Som led i revisionen af Københavns Kommune har vi revideret den del af de generelle it-kontroller, som vi vurderer relevante for aflæggelse af en årsrapport, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, og som er i overensstemmelse med de lovgivningsmæssige krav.

Formålet har været at vurdere, om ovennævnte generelle it-kontroller er udformet og implementeret på en hensigtsmæssig måde.

Revisionen af de generelle it-kontroller har ikke omfattet en vurdering af kontrol- og sikkerhedsniveauet i de enkelte brugersystemer, herunder automatiske kontroller i de administrative processer og logiske adgangsrettigheder til udførelse af forretningsaktiviteter i brugersystemerne.

På baggrund af vores revision af de generelle it-kontroller, som vi har vurderet relevante for at understøtte revisionen af årsrapporten for Københavns Kommune, har vi ikke identificeret væsentlige svagheder ud over de i beretningen omtalte forhold.

5.13 Balanceposter

Kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflæggelse er gennemgået. Ved gennemgangen har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af vejledninger og andre styringsystemer vedrørende balancens poster.

Revisionen har omfattet en gennemgang af design og implementering af de vedtagne forretningsgange og interne kontroller samt test af effektiviteten af disse.

Jævnfør de gældende regler skal enhver afstemning specificeres i de obligatoriske afstemningskabeloner, ligesom alle afstemningsansvarlige skal registrere status på deres afstemninger i afstemningsloggen i kommunens økonomisystem.

5.14 Obligatoriske oversigter til regnskabet

Vi har gennemgået de obligatoriske oversigter til regnskabet. Gennemgangen har ikke givet anledning til særlige kommentarer.

5.14.1 Tidsmæssig placering af revisionen

Revisionen gennemføres dels i løbet af året og dels i forbindelse med regnskabsafslutningen og har for revisionen af årsregnskabet 2017 været planlagt således:

	Måned
Indledende revisionsplanlægning	Dec. 2016
Detaljeret revisionsplanlægning	Aug.
Løbende revision (forretningsgange m.m.)	Okt./nov.
Afrapportering løbende revision	Nov./mar.
Statusrevision	April/maj
Årsregnskab gennemgået	Maj
Afrapportering revision (statusnotat), samt deltagelse i direktionens møder samt møde i revisionsudvalget, hvor statusnotat er gennemgået	Maj/juni
Revisionsberetninger endelige	Aug.
Deltagelse i ØU møde, hvor årsregnskab/revisionsberetning behandles	Sept..

5.14.2 Væsentlighedsniveau

Vi har fastlagt væsentlighedsniveauet ud fra en faglig vurdering og de finansielle nøgletal. Væsentlighedsniveauet er på denne baggrund fastsat til ca. 2/3 % af kommunens budgetterede balancesum iht. hovedoversigt for 2017 eller 330 mio.kr.

Væsentlighedsniveauet er identisk med sidste år.

Vi rapporterer alle identificerede fejl over 25 mio.kr. Der henvises til afsnit 7.2, hvor ikke korrigerede fejl i årsregnskabet er oplyst.

6. Juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision

Den juridisk-kritiske revision og den lovpligtige forvaltningsrevision er udført som en integreret del af den løbende finansielle revision.

Med virkning fra regnskabsåret 2017 skal forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision gennemføres i henhold til standarderne for offentlig revision (SOR).

Standarderne har til formål at sikre en ensartet revision på det offentlige område på tværs af forskellige offentlige institutioner og indeholder derfor et antal pligtige emner, der skal gennemgås som led i dels SOR 7 forvaltningsrevisionen (5 emner), dels SOR 6 den juridisk-kritiske revision (6 emner), i det omfang disse er relevante. Derudover skal det overvejes, hvorvidt der er behov for at udvælge andre områder til revision.

Revisionen af de pligtige emner i henhold til SOR kan gennemføres efter en rotationsplan.

6.1 Juridisk-kritisk revision

Juridisk-kritisk revision er revisionen af, hvorvidt administrationen har overholdt gældende love og regler – primært af administrativ karakter. Revisionen udføres ved, at der det enkelte år udvælges enkelte regelsæt til kontrol med afsæt i en vurdering af væsentlighed og risiko.

I 2017 har revisionen blandt andet omfattet vurdering af:

- Overholdelse af Budget- og Regnskabssystemet for kommuner
- Overholdelse af bevillingsregler
- Overholdelse af lånebekendtgørelse (opgørelse af låneramme, låneoptagelse, kassekreditregel m.m.)
- Overholdelse af overenskomster, lokalaftaler og regler ved lønudbetaling, herunder overholdelse af ansættelsesbevisloven
- Overholdelse af skattelovgivning med hensyn til tilbageholdelse, indberetning og afregning af skatter relateret til lønudbetalinger
- Overholdelse af den sociale lovgivning ved sagsbehandling på det sociale område
- Overholdelse af obligatoriske krav ved udarbejdelse og aflæggelse af årsregnskabet

Derudover er foretaget specifikke undersøgelser på konkrete områder.

6.2 Lovpligtig forvaltningsrevision

Forvaltningsrevisionen har omfattet vores vurdering af, om der er udvist skyldige økonomiske hensyn, og at der er disponeret i overensstemmelse med de overordnede målsætninger således, som de er udtrykt blandt andet i de vedtagne bevillinger og i budgetforudsætningerne.

Vi har især baseret vores konklusion om skyldig økonomisk hensyntagen ved forvaltningen på vores gennemgang af kommunens økonomistyring og interne kontrolsystem. Herudover har vi i forbindelse med den udførte revision foretaget vurdering af de forvaltningsmæssige aspekter af udvalgte enkelttransaktioner.

6.2.1 Sparsommelighed

Sparsommelighed omfatter en vurdering af, hvorvidt vare- og tjenesteydelser er erhvervet på en økonomisk hensigtsmæssig måde under hensyn til pris, kvalitet, kvantitet m.m.

Grundlaget for revisionen af sparsommelighed omfatter blandt andet vurdering af forretningsgange, test af kontroller og enkelttransaktioner, gennemgang af sagsdokumentation, mødereferater mv.

6.2.2 Produktivitet

Produktivitet forstås her som sammenhængen mellem aktivitet og ressourceforbrug. Vurdering af produktiviteten kræver en grundig sammenligning i form af en tidsserieanalyse eller en sammenligning af produktiviteten af tilsvarende ydelser inden for eller uden for kommunen.

Vores revision af produktivitet omfatter primært en vurdering af kommunens økonomistyring og budgetopfølgning, herunder hvorvidt kommunen løbende foretager analyser af ressourceforbrug, sammenligninger til andre kommuner, benchmarkanalyser mv.

6.2.3 Effektivitet

Effektivitet forstås her som målopfyldelse/realisering af de definerede effektmål, hvoraf en del af disse er defineret i den lovgivning, som kommunerne agerer efter.

Revisionen omfatter primært en vurdering af, hvorvidt kommunen i de løbende ledelsestilsyn, kvalitets sikring samt økonomistyring og budgetopfølgning sikrer, at politisk fastsatte mål opnås og bevillinger overholdes, herunder at lovgivningen overholdes.

6.3 Dyberegående forvaltnings-/juridisk kritisk revision

6.3.1 Mellemkommunal refusion

Intern revision (IR) har i overensstemmelse med revisionsplanen foretaget en undersøgelse af mellemkommunale refusioner efter Retssikkerhedslovens § 9 - 9C, i det følgende kaldet mellemkommunale refusioner. Mellemkommunale refusioner involverer ydelser under Socialforvaltningen (SOF), Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF) og Børne- og Ungdomsforvaltningen (BUF). Koncernservice (KS) og Kultur- og Fritidsforvaltningen (KFF) varetager tværgående opkrævnings- og betalingsopgaver samt systemindberetninger.

Mellemkommunale refusioner anses for en forretningskritisk proces målt på kvalitative parametre som manglende refusioner fra andre kommuner og/eller forkerte refusioner til andre kommuner.

Komplicerede regler og snitflader mellem forvaltningerne øger sandsynligheden for fejl, hvorfor der vurderes at være en iboende operationel risiko for økonomiske tab for kommunen.

Undersøgelsen af forvaltningernes design af egne processer/sagsområder – der væsentligst er udført ved interview – indikerer overordnet, at forvaltningerne – inden for egne sagsområder – har en betryggende administration af mellemkommunale opkrævninger og -betalinger.

Anderledes forholder det sig med opkrævning af følgeudgifter som f.eks. kontanthjælp, driftsudgifter, førtidspension og boligstøtte, samt for indberetning til fagsystemer af mellemkommunale forhold, som har en fremadrettet økonomisk betydning. Her anses forretningsgangen ikke for betryggende, idet der

vurderes at være risiko for manglende identifikation og/eller videndeling mellem forvaltningerne af oplysninger om borgere med mellemkommunale forhold. Dette kan medføre såvel dobbeltarbejde, mistet refusion og fejlbetalinger.

Der vurderes at være et tocifret mio. beløb i yderligere indtægter eller sparede udgifter på det mellemkommunale område.

I forhold til den fremtidige opgaveløsningen anbefales, at der tages udgangspunkt i en central borgertilgang i stedet for forvaltningers ydelsestilgang, som pt. præger området. En central borgertilgang med fælles register over borgere med mellemkommunale forhold kan med fordel automatiseres via robotteknologi.

Hvor i organisationen opgaven skal placeres må afklares efterfølgende, men af hensyn til den videre fremdrift anbefaler vi, at ØKF koordinerer den videre proces under hensyntagen til Velfærdsanalyseenheden, som i efteråret 2017 er påbegyndt analysen ”Optimering af mellemkommunal refusion”.

Der henvises i øvrigt til revisionsbemærkning nr. 12, hvor observationer og anbefalinger er uddybet.

6.3.2 Byggesagshonorar

Intern Revision (IR) har foretaget opfølgning på revisionsbemærkningen vedrørende timeprisberegningen af byggesagsgebyrer.

Bemærkningen er kritisk i forhold til, at tidligere års timeprisberegninger i overvejende grad har været baseret på skøn, ligesom der ikke har været den nødvendige gennemsigtighed og dokumentation for de væsentligste elementer i beregningerne. IR har således ikke på det foreliggende grundlag kunnet vurdere, hvorvidt timetaksterne for de enkelte år er retvisende og i overensstemmelse med gældende regler.

Den gennemsigtighed, der nu er skabt i timeprisberegningen, viser dog, at der er forhold, som stærkt indikerer, at byggesagsbehandlingen ikke løses økonomisk mest effektivt. God offentlig økonomistyring tilsiger, at der skal tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af offentlige midler. Bruttotimetaksten for 2019 er på 1.087 kr., hvilket efter vores vurdering er en af landets højeste byggesagsgebyrer.

Der henvises i øvrigt til revisionsbemærkning nr. 8, hvor observationer og anbefalinger er uddybet.

6.3.3 Tilskudsforvaltning

Intern Revision (IR) har i overensstemmelse med revisionsplanen for 2017 igangsat arbejdet med en undersøgelse af tilskudsforvaltningen i Kultur- og Fritidsforvaltningen (KFF). Kommunens tilskud til Copenhagen Lions (CPH Lions) er udvalgt til særlig gennemgang.

I al væsentlighed er kommunens regler på tilskudsområdet designet hensigtsmæssigt og betryggende i kontrolmæssig henseende. Dog anbefales det, at revisionsinstruksen vedrørende tilskud ydet efter "Retningslinjer for støtte til folkeoplysning" tilrettes, således at revisionen foretages i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, hvilket betyder, at revisor tillige skal påse, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af tilskudsmidler fra Københavns Kommune.

KFF har ikke kunnet dokumentere, at de har implementeret kommunens regelsæt, instrukser om regnskab og revision m.v. fuldt ud i de aftaler, der er indgået med CPH Lions, hvilket kan være en medvirkende årsag til de fejl og mangler, vi har konstateret i forbindelse med gennemgangen af regnskabsmateriale m.v. hos CPH Lions. Dette fritager dog ikke bestyrelsen i CPH Lions for ansvaret for at sikre, at administrationen af de modtagne tilskud varetages i overensstemmelse med gældende lovgivning m.v.

De konstaterede fejl og mangler i forbindelse med gennemgangen af regnskabsmateriale m.v. hos CPH Lions viser, at administrationen på flere væsentlige områder har været mangelfuld. Endvidere har den tilrettelagte økonomiopfølgning/økonomistyring ikke været tilstrækkelig, hvilket de pludseligt opståede driftsunderskud og de fremsendte ansøgninger om ekstrabevillinger på op mod 50 % vidner om.

Folkeoplysningsudvalget besluttede den 7. februar 2017 — på baggrund af en række klager — at sætte CPH Lions under skærpet tilsyn. I denne anledning indhentede forvaltningen dokumentation for en række forhold blandt andet budgetter, regnskaber, bestyrelsesreferater og ansættelseskontrakter.

Det skærpede tilsyn bør indholdsmæssigt være mere vidtgående end det almindelige tilsyn og bl.a. være rettet mod de forhold, der har givet anledning til det skærpede tilsyn. Det er således vores vurdering, at det skærpede tilsyn burde have afdækket de konstaterede mangler i CPH Lions i forhold til økonomistyring, som efter vores opfattelse er en væsentlig risiko, når der er tale om driftstilskud af den type og størrelse, som modtages af CPH Lions. Det skærpende tilsyn har ikke umiddelbart haft en effekt i forhold til at reducere risiciene.

Der henvises i øvrigt til revisionsbemærkning nr. 10, hvor observationer og anbefalinger er uddybet.

6.4.5 Revision af kommunale museer.

Ifølge vores revision af kommunale museer er følgende foretaget:

Thorvaldsens Museum

- Beholdningseftersyn er udført den 13.12.2017. Ingen bemærkninger
- Samlingsrevision er udført den 20.12.2017. Ingen bemærkninger

Københavns Museum

- Beholdningseftersyn er ikke foretaget, da museet stadig er under renovering og derfor ikke har en likvid beholdning
- Samlingsrevision er udført den 11.12.2017. Ingen bemærkninger

7. Øvrige oplysninger

7.1 Ledelsens regnskabserklæring

Som led i revisionen af vanskeligt reviderbare områder har forvaltningernes direktioner afgivet regnskabserklæringer over for os for regnskabsåret.

7.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet

I henhold til internationale standarder om revision skal vi informere om forhold, som ikke er korrigeret i årsregnskabet. Denne oplysning skal gives for at sikre, at Borgerrepræsentationen er orienteret herom.

De fejl, der findes efter afslutningen af regnskabet, og som ikke er væsentlige, rettes som hovedregel ikke i regnskabet for det afsluttede år, og det er derfor naturligt, at der vil være enkelte ikke-korrigerede forhold i det endelige årsregnskab.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen er der konstateret følgende forhold, der ikke er indarbejdet i årsregnskabet:

	Udgifts- baseret regnskab mio.kr.	Aktiver mio.kr.	Gæld mio.kr.	Egen- kapital mio.kr.
Afstemning af balancen (rev. bem. 3)	8		17	-17
Ikke korrigerede fejl	8	0	17	-17
Før reguleringer pr. 31.12.2017	-1.565	50.263	-45.222	-5.041
Efter reguleringer pr. 31.12.2017	-1.557	50.263	-45.205	-5.058

ØKF's direktion har over for os bekræftet, at effekten af foranstående ikke-korrigerede forhold enkeltvis og sammenlagt efter direktionens opfattelse er uvæsentlig for årsregnskabet som helhed.

Under hensyntagen til omfang og art af de konstaterede forhold, kan vi tilslutte os denne vurdering.

7.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik

Til brug for vores revision har vi gennemgået Borgerrepræsentationens og de stående udvalgs beslutningsprotokoller. Vi har endvidere undersøgt, om kommunen på alle væsentlige områder overholder god bogføringsskik, jf. Økonomi- og Indenrigsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner.

7.4 Andre opgaver

Siden afgivelse af vores revisionsberetning for 2016 vedrørende årsregnskabet har vi udført følgende rådgivningsopgaver for kommunen:

- Vurdering af momspligt
- HR Transformation, faglig koordinering
- Projektledelse - Implementering ERP
- Moms på kreditering af salg
- BIF Fortællingen
- OPP
- TMF BI og Analytics Strategi, udvikling og support m.v.
- Licens rådgivning i koncern IT
- SMART betaling
- Modenhedsvurdering af det centrale indkøb
- Evaluering af ”*Styrket indlæring, Bedre skolegang*”
- Moms - nedbringelse af SE-nr.
- Chatbookteknologi i Borgerservice
- Center for Byggeri (CBY) Excel søgninger
- Sparing omkring SSRS login
- Analyse af bydækkende enheder
- Digitaliseringsstrategi
- Skattemæssig rådgivning vedr. EGU sagen

Revisorloven stiller skærpede krav til revisors uafhængighed, når der afgives erklæringer for kommuner, idet disse vurderes at have en særlig offentlig interesse. Inden vi accepterer rådgivnings- og assistanceopgaver, har vi i hvert enkelt tilfælde vurderet, om den stillede opgave kan vække tvivl om vores uafhængighed.

Siden afgivelse af vores revisionsberetning for 2016 har vi udarbejdet specifikke revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv., jf. bilag 1.

8. Revisionens formål, udførelse og omfang samt ansvarsfordeling

I bilag 2 til vores beretning har vi beskrevet revisionens formål, udførelse og omfang, revisors rapportering samt ansvarsfordelingen mellem ledelse og revisor. Vi henviser hertil og kan supplerende oplyse, at beskrivelsen vil blive genoptrykt i revisionsberetningen for det regnskabsår, hvor der er valg til Borgerrepræsentationen.

9. Afslutning

9.1 Erklæring

Ifølge revisorloven er København Kommune klassificeret som en virksomhed af særlig offentlig interesse. Som følge heraf stiller revisorloven skærpede krav til både revisors og revisionsfirmaets uafhængighed, når der afgives erklæringer. Inden vi accepterer øvrige rådgivnings- og assistanceopgaver, vil vi i hvert enkelt tilfælde vurdere, om den stillede opgave kan vække tvivl om vores uafhængighed. Rådgivnings- og assistanceopgaver i andre situationer end de ovenfor anførte aftales særskilt i hvert enkelt tilfælde.

Vi skal bekræfte, at vi og Deloitte er uafhængige af København Kommune.

Vi skal endvidere bekræfte, at vi under revisionen har modtaget alle de oplysninger, vi har anmodet om.

København, den 15. august 2018

Deloitte

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

CVR-nr. 33 96 35 56

Lars Kronow
statsautoriseret revisor

Keld Østerdal
statsautoriseret revisor

Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv.

Efter anmodning fra kommunen har vi afgivet erklæring på nedenstående regnskaber, opgørelser, indberetninger mv.:

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, BIF

- Særlig indsats for mere virksomhedsrettet indsats i ressourceforløb for perioden 1. september 2016 til 31. januar 2017
- Flere skal med for perioden 13. juni 2017 til 27. juni 2017
- Ungeagenter til bekæmpelse af diskrimination for 2016
- Revisoraccept af revision af Etablering af ung-til-ung dialogindsats i Københavns Kommune
- Revisoraccept af revision af Udvikling af forebyggende indsats mod rekruttering til ekstremistiske miljøer i udsatte boligområder
- Samtaler og indsats, der modvirker langtidsledighed for perioden 16. december 2015 til 30. juni 2017
- Bedre Virksomhedsrettede ressourceforløb i København for perioden 1. november 2016 til 31. oktober 2017
- Den regionale uddannelsespulje for 2017
- Uddannelsesløft for 2017
- Kompetent Arbejdskraft til Greater Copenhagen for 2017

Jobrotation til særlige grupper med videregående uddannelse:

- Langelinieskolen, Nyboder Skole, Randersgade Skole og Sølvgade Skole
- Lundehusskolen
- Bellahøjsskolen
- Katrinedalsskolen
- Sant Annæ Gymnasium
- Korsager Skole
- Heibergskolen
- Strandparksskolen
- Danske Sundhedsorganisationers A-kasse
- BUF
- Bakketoppen
- Københavns Ejendomme
- Tingbjerg heldagsskole
- Grøndalsvængets Skole
- Vibenshusskolen
- Langelinieskolen

- Tove Ditlevsens Skole
- Gerbrandskolen
- Engskolen
- Vigerslev Allé skole
- Skolen ved sundet
- Islandsbrygge Skole
- Kirkebjerg skole
- Sortedamsskolen
- Øresundsskolen
- Peder Lykke Skolen
- Holbergskolen
- Christianshavns Skole
- Hansted Skole
- JKA
- Lergravsparkens skole
- Københavns ejendomme
- Månestrålen
- Oehlenslagersgadeskole
- Børn og Unge
- Arbejdsmarkedscenter BIF
- Gasværksvejens Skole
- Rådgivningscentret
- Blågårdens bibliotek
- Langelinieskolen
- Koncernservice
- Center Paletten
- Glad Fonden
- Ydelsesservice
- Borgercenter SOF

Børne- og Ungdomsforvaltningen, BUF

- Musikskolen for 2016
- MGK - musikskolen for 2016
- Fremtidens valg og vejledning for perioden 2013 til 2016
- Affaldspædagogik mellem daginstitution, skole og hjem for perioden 1. januar til 1. november 2017
- Forebyggelseskonceptet – Rollemodeller for perioden 1. juni 2013 til 31. december 2017
- PLC som strategisk udviklingsenhed og vejledningsfunktion for perioden 30. januar 2016 til 1. juli 2017
- Digitale læremidler for 2017

- Lokal udvikling og etablering af praksisnær viden om den nye folkeskole i Københavns Kommune for perioden 30. januar 2016 til 31. december 2017
- Skoletjenesten for 2017

Kultur- og Fritidsforvaltningen, KFF

- Nye indholdskoncepter for fremtidens fysiske bibliotek for perioden 1. maj 2015 til 30. juni 2017
- Lean Landing nr. 1 af 3
- Europa – Hvad nu for perioden 2. januar til 22. december 2017
- Opgørelse af udgifter i 2017 ved køb af refusionsgodkendte forestillinger af børneteater og op-søgende teater

Socialforvaltningen, SOF

- Tæt på børn og unge fra familier med rusmiddelproblemer – udvidelse og samordning af tilbuddene i Københavns Kommune for 2016
- Koordineret indsats til forebyggelse af vold og trusler på tilbud i Københavns Kommune med Brøset Violence Checklist og mestringsskema for perioden 1. august 2015 til 31. december 2016
- Afprøvning af CTI for kvinder på krisecenter for perioden 1. oktober 2015 til 31. december 2016
- Exit-Prostitution for perioden 1. december til 31. december 2016
- Terapeutisk Bistand til Forældre til Børn med Handicap for perioden 1. maj 2016 til 28. februar 2017
- 20 nødovertalningspladser på Sundholm for perioden 15. november 2016 til 31. marts 2017
- Stepping Stones Triple P i Familiehuset i Borgercenter Handicap for perioden 15. juni 2016 til 31. marts 2017
- Etablering af socialt akuttilbud på Griffenfeldsgade, Indre Nørrebro for perioden 1. december til 31. december 2016
- Øget kendskab til repatrieringsordningen blandt socialt udsatte udlændinge i Københavns Kommune for perioden 1. september 2016 til 31. august 2017
- Efteruddannelse på delvis lukkede afdelinger/institutioner for udsatte børn og unge for perioden 1. august 2016 til 31. juli 2017
- Afprøvning af ACT-metoden over for borgere med psykiske lidelser og samtidigt misbrug for perioden 1. december 2015 til 30. november 2016
- Opfølgende samtaler til tidligere anbragte unge for perioden 1. oktober 2016 til 30. september 2017
- Fællesskab på tværs: Motions- og Sansesti for perioden 2014 til 2017
- Tilskud til Københavns Kommunes indsats for Hjemløse for 2017
- Nye Veje: Det Maritime Akademi for perioden 1. september 2017 til 31. december 2017
- Midlertidige boliger til unge hjemløse ml. 18-24 år for 2017
- En styrket sammenhængende og helhedsorienteret indsats til unge med særligt fokus på forebyggelse og tidlig indsats i Københavns Kommune for perioden 1. januar til 30. september 2017

- Klub Penalthus – Afprøvning af skoleunderstøttende metode for 2017
- Projekt 17+ Styrket uddannelsesindsats på Sønderbro – Den sikrede institution for 2017

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, SUF

- Klippekortmodellen for 2016
- Klippekort til plejecentre 2017 (Finanslov 2017)
- Nye veje til trivsel og bevægelse i boligområderne for perioden 1. januar 2015 til 31. december 2017
- Klippekort til hjemmeboende for 2017 (Finanslov 2016)

Puljen til en mere værdig ældrepleje i 2017:

- Flere hænder i aften timerne
- Mulighed for at vælge bad om aftenen
- Valgfrihed ift. tidspunkt for rengøring
- Etablering af 2-3 Profileplejecentre
- Etablering af baderum
- Øget medarbejderkontinuitet i hjemmeplejen
- Mere tid til plejen af demente
- Større livskvalitet med pædagogiske kompetencer
- Forbedringsindsats – systematisk kvalitetsudvikling på plejecentre
- Ernæringsindsats
- Tid til livskvalitet – udvidelse af klippekortet til flere borgere
- Sygeplejefaglig støtte i den sidste tid
- Indsats mod ensomhed for socialt udsatte ældre: WeShelter
- Indsats mod ensomhed for socialt udsatte ældre: Kom trygt ud
- Aflastningspladser til socialt udsatte

Teknik- og Miljøforvaltningen, TMF

- Indberetning til Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriets Informations- og Forvaltningssystem (BOSSINF-STB) for 2016
- Helsingørjruten, Cykelsupersti – Københavns Kommunes anlægsdel for perioden 1. januar 2014 til 31. december 2016
- Byg dit eget sorteringssystem for perioden 1. juni 2015 til 15. juni 2017
- Brugervenlige affaldsordninger – lige muligheder for alle for perioden 1. januar 2016 til 21. juni 2017
- URB-INCLUSION – URBACT III for perioden 10. oktober 2016 til 15. september 2017
- Ishøjjruten, cykelsupersti – Københavns Kommunes anlægsdel for perioden 1. januar 2014 til 31. december 2016

- Beskæftigelsesrettet ungeindsats i Tingbjerg – Husum for perioden 1. december til 31. december 2016
- Udvikling og gennemførelse af model for udnyttelse af partnerskabet mellem Dansk Byggeri og BL for perioden 1. december til 31. december 2017
- Opgørelse over udbetalinger til driftssikring til 11 kollegier for 2016
- Områdefornyelse Valby
- Områdefornyelse – Rantzausgade kvarteret og Blågårdsgade
- Israels Plads Syd for 2017
- Byfornyelse 2016
- Betalingsparkeringsopgørelsen for perioden 1. januar til 31. december 2017

Økonomiforvaltningen, ØKF

- Passagerpuljen. Danmarks bedste bus til Nørre Campus – trafikinformation og branding for perioden 25. november 2011 til 31. oktober 2016
- Fremkommelighedspuljen. Bedre Bus til Nørre Campus for perioden 25. november 2011 til 31. oktober 2016
- Indberetninger og erklæringer efter elforsyningslovens §§ 37 og 37 a og varmforsyningslovens §§ 23 l og 23 m for 2017 (Energierklæring)
- Kommunens indberetning for 2017 i henhold til bekendtgørelse af 14. oktober 2010 (Stoploven)
- Københavns Museum – Tilgængelighedstiltag i forbindelse med offentlig adgang for perioden 16. oktober 2015 til 16. oktober 2017
- Revisionsaccept – Udvidelse af modtagercenteret på Ottiliavej
- Feriepengeafregning for optjeningsåret 2015
- Lærerpension 2017
- Kommunalreform Pension 2017

Tilknyttede enheder

I forbindelse med revisionen af kommunen er vi i henhold til separate aftaler med de enkelte enheder valgt som revisor for følgende:

- Metroselskabet I/S
- By og Havn I/S

Bilag 2 Revisionens formål, udførelse og omfang samt ansvarsfordeling

Revisionens formål og omfang

Revisionens formål er at styrke årsregnskabet troværdighed, og det er vores ansvar at undersøge, om regnskabet er uden væsentlige fejl eller mangler, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis, herunder at foretage kritisk gennemgang af kommunens regnskabsføring og de i forbindelse hermed etablerede kontrolforanstaltninger.

Revisionen af årsregnskabet er planlagt og udført i overensstemmelse med de internationale standarder om revision og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, samt god offentlig revisionsskik, jf. lov om kommunernes styrelse og kommunens revisionsregulativ.

På baggrund heraf har vi foretaget en systematisk risikovurdering, således at hovedvægten er lagt på de poster i årsregnskabet, og de dele af kommunens regnskabs- og rapporteringssystemer samt øvrige forretningsgange, hvor risikoen for væsentlige fejl er størst. Revisionen sigter således ikke mod at opdage eller rette uvæsentlige fejl, som ikke medfører en ændret helhedsvurdering af årsregnskabet.

Som grundlag for vores risikovurdering har vi indhentet informationer om blandt andet følgende forhold:

- Relevant lovgivning og andre eksterne forhold
- Aktiviteter og anvendt regnskabspraksis
- Mål, strategier og tilhørende forretningsrisici
- Forretningsgange og kommunens interne kontrolsystem
- Administrativ organisation, kapacitet og kompetence

Revisionen udføres primært ved test af de kontroller, som kommunen selv har tilrettelagt med henblik på at imødegå væsentlige fejl og mangler. De testede kontroller omfatter såvel organisatoriske som elektroniske og manuelle kontroller. Vi har således gennemgået it-anvendelsen under hensyntagen til dennes betydning for kommunens årsregnskab.

Derudover har revisionen omfattet regnskabsanalytisk revision, samt vurdering af de afgivne forklaringer på væsentlige afvigelser mellem bevilling og forbrug.

Revisionen har således kun omfattet en gennemgang af bilag og transaktioner i det omfang, vi har fundet det nødvendigt - eller i det omfang særlige regler foreskriver dette.

Væsentlige fejl i årsregnskabet kan skyldes såvel utilsigtede som tilsigtede handlinger eller undladelser. Muligheden for at hindre væsentlige fejl, herunder besvigelser og uregelmæssigheder, beror først og fremmest på, om der ved tilrettelæggelsen af registreringssystemer og forretningsgange sikres en betryggende intern kontrol.

Under revisionen har vi med den fornødne professionelle skepsis haft opmærksomheden henledt på forhold, der kunne tyde på besvigelser og andre uregelmæssigheder. Vi har i forbindelse med revisionen drøftet:

- ledelsens vurdering af risikoen for, at årsregnskabet kan indeholde væsentlige fejl som følge af besvigelser,
- ledelsens vurdering af de regnskabs- og kontrolsystemer ledelsen har indført for at imødegå sådanne risici samt
- ledelsens kendskab til eventuelle konstaterede eller igangværende undersøgelser om besvigelser

Fejl i årsregnskabet, der er en følge af besvigelser og uregelmæssigheder, vil ikke nødvendigvis blive opdaget under revisionen, da fejl af denne karakter sædvanligvis tilsløres eller holdes skjult. Hvis vi konstaterer forhold, der giver formodning herom, vil vi efter nærmere aftale med kommunens ledelse foretage yderligere undersøgelser med henblik på at få afkræftet eller bekræftet formodningens rigtighed.

Revisionens udførelse

Vi har udført revisionen i årets løb og i forbindelse med årsafslutningen. Revisionen er ikke afsluttet, før vi har forsynet årsregnskabet med revisionspåtegning.

Omfanget af vores arbejde er fastlagt ud fra vores samlede vurdering af væsentlighed og risiko for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet.

Revisionen er udført ved, at vi på stikprøvebasis har indhentet dokumentation for - eller på anden måde har overbevist os om - regnskabsmaterialets rigtighed, ligesom vi ved stikprøver har dannet os overbevisning om, at kasse- og regnskabsregulativets bestemmelser om anvisnings-, attestations- og betalingsprocedurer er overholdt.

Vi har sammenholdt bevillingsregnskabet med de af Borgerrepræsentationens givne bevillinger og til lægsbevillinger og har ved væsentlige afvigelser gennemgået den pågældende institutions eller forvaltnings regnskabsmæssige forklaringer på afvigelsen.

Ved revisionen har vi overbevist os om, at de i den finansielle status opførte aktiver er til stede, at de tilhører kommunen, og at de er værdiansat i overensstemmelse med gældende praksis for kommuner. Vi har desuden vurderet, om samtlige gældsforpligtelser, der påhviler kommunen, er medtaget og målt forsvarligt, samt at regnskabsposterne er periodiseret og korrekt præsenteret i regnskabet.

Vi har undersøgt, om alle væsentlige begivenheder indtil datoen for revisionspåtegningen er korrekt medtaget i årsregnskabet.

I forbindelse med revisionen af årsregnskabet har vi i overensstemmelse med god revisionskik med kommunens daglige ledelse drøftet en række oplysninger inden for særligt vanskeligt reviderbare områder. Dette kan omfatte oplysninger om eventualforpligtelser i form af garantistillelser, retssager samt besvigelser, begivenheder efter balancedagen samt regnskabsposter, hvortil der knytter sig særlig risiko eller usikkerhed.

Vi har foretaget en helhedsvurdering af årsregnskabet, herunder hvorvidt det under iagttagelse af den gældende regnskabsskik for kommuner giver tilstrækkelig information.

Revisors rapportering

Som afslutning på revisionen vil vi forsyne årsregnskabet med en revisionspåtegning. Når der er tale om en revisionspåtegning uden forbehold og supplerende oplysninger, er denne udtryk for,

- at årsregnskabet er aflagt og revideret i overensstemmelse med lovgivningens krav til regnskabsaflæggelsen
- at årsregnskabet giver et retvisende billede af kommunens aktiver, passiver og finansielle stilling samt af resultatet af kommunens aktiviteter
- at der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis

I tilslutning til revisionens afslutning har vi afgivet en revisionsberetning til årsregnskabet, hvori vi i hovedtræk har redegjort for væsentlige regnskabs- og revisionsmæssige forhold samt udførte revisionsarbejder og konklusionerne herpå. Såfremt vi i forbindelse med revisionen af årsregnskabet har fået forelagt interne specifikationer, rapporter eller lignende, som efter vores opfattelse er nødvendige for stillingtagen til årsregnskabet, vil vi gøre opmærksom herpå i revisionsberetningen.

Herudover har vi i årets løb afgivet revisionsberetninger, når vi har udført revisionsarbejder, der har kunnet danne grundlag for selvstændige konklusioner, eller når vi i øvrigt har anset det for påkrævet.

Såfremt vi i forbindelse med revisionen har konstateret svagheder, mangler eller uhensigtsmæssigheder i kommunens regnskabs- og registreringssystemer samt øvrige forretningsgange mv., vil dette blive meddelt kommunens daglige ledelse med vores forslag til afhjælpning heraf. Såfremt der er tale om væsentlige mangler, eller vi i øvrigt finder det påkrævet, vil forholdet tillige blive indført i revisionsberetningen. Vi skal for en ordens skyld bemærke, at revisionen af årsregnskabet ikke er tilrettelagt med henblik på at afdække samtlige svagheder, mangler eller uhensigtsmæssigheder, der måtte forekomme i kommunens regnskabs- og registreringssystemer mv.

Bliver vi under revisionen bekendt med forhold, der giver begrundet formodning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar, skal vi i henhold til lovgivningen give supplerende oplysninger herom i revisionspåtegningen. Der skal altid gives oplysninger om overtrædelse af:

- straffelovens kapitel 28 samt skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen,
- lovgivningen om regnskabsaflæggelse, herunder om bogføring og opbevaring af regnskabsmateriale

Vi er som revisorer underlagt tavshedspligt, og dette indebærer, at vi ikke må videregive fortrolige oplysninger, som vi får kendskab til i forbindelse med revisionen. Denne tavshedspligt omfatter dog ikke oplysninger, som kræves efter gældende lov, domstols- eller voldgiftsafgørelse eller af tilsynsmyndigheder, eller hvor det med rette anses for nødvendigt for at kunne beskytte egne lovlige interesser.

Medmindre anden aftale foreligger, kommunikerer vi elektronisk med kommunen, når dette er hensigtsmæssigt. Kommunikation via internettet indebærer risiko for, at fortrolig information læses af andre end dem, informationen er tiltænkt. Vi påtager os derfor intet ansvar for skader, der måtte opstå som følge af anvendelsen af kommunikation via internettet, ligesom vi ikke vil gøre tilsvarende ansvar gældende over for kommunen.

Ansvarsfordeling

Revisionen bygger, ifølge lovgivningen, på følgende fordeling af ansvar for årsregnskabet mellem kommunens ledelse og revisor:

Ledelsens ansvar

Det er ledelses ansvar, at kommunens bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde blandt andet ved etablering af et pålideligt internt kontrolsystem, at kommunens bogføring og formueforvaltning kontrolleres på en tilfredsstillende måde, samt at det nødvendige grundlag for revision er til stede.

Det er endvidere ledelses ansvar, at det gennem hensigtsmæssige forretningsgange samt registrerings- og kontrolsystemer sikres, at tilsigtede og utilsigtede fejl så vidt muligt forebygges samt opdages og korrigeres.

Ledelse har endvidere ansvar for, at der hvert år udarbejdes et årsregnskab, der opfylder lovgivningens bestemmelser. Det er ligeledes ledelsens ansvar, at revisor har adgang til samtlige de oplysninger, som revisor anser for nødvendige til løsning af revisionsopgaven.

Revisors ansvar

Det er revisors ansvar at kontrollere, at det udarbejdede årsregnskab opfylder lovgivningens regnskabsbestemmelser samt relevante regnskabsstandarder, og herunder vurdere den anvendte regnskabspraksis samt de af ledelsen afgivne oplysninger og udøvede regnskabsmæssige skøn. Det er endvidere vores ansvar at kontrollere, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlige fejl.

Ifølge revisorloven er revisor offentlighedens tillidsrepræsentant i forbindelse med afgivelse af erklæringer, der kræves i henhold til lovgivningen, eller ikke udelukkende er bestemt til hvervgivers eget brug. Dette indebærer, at vi i forbindelse med erklæringsafgivelsen også skal varetage hensynet til andre regnskabsbrugere end Borgerrepræsentationen.

I det omfang vi efter aftale med kommunens ledelse yder rådgivning og assistance, har vi som rådgivere et selvstændigt ansvar herfor.

Revisors dokumentationsmateriale

Arbejds papirer og anden dokumentation, herunder såvel elektroniske som fysiske arbejds papirer, der tilvejebringes som led i revisionen, tilhører alene Deloitte. I henhold til gældende praksis kan sådan dokumentation makuleres eller slettes efter 5 år, medmindre vi anser dokumentationen for at være af fortsat betydning for revisionen.

Findes det hensigtsmæssigt at udlevere materiale eller filer til kommunen, sker dette under forudsætning af, at kommunen alene anvender materialet til eget brug og ikke videregiver dette til tredjemand.

Vi påtager os intet ansvar for kommunens eventuelle egen anvendelse af det udleverede materiale, medmindre der indgås særskilt skriftlig aftale om vores assistance med bearbejdning af materialet samt vores ansvar i forbindelse hermed.

Kvalitetssikring af den udførte revision

Ifølge revisorloven er vi underlagt regler om kvalitetskontrol, der udføres af et Revisortilsyn, som er nedsat af Erhvervsstyrelsen. Revisortilsynet udpeger de personer, der forestår kvalitetskontrollen.

Dette medfører, at vores arbejdsdokumentation, herunder også for revisionen af kommunen, stikprøvevis kan blive udvalgt til kvalitetskontrol.

Medlemmer af Revisortilsynet og de personer, der forestår kvalitetskontrollen, er underlagt tavshedspligt.

Rådgivnings-, assistance- og øvrige opgaver

Hvis der træffes særlige aftaler om afgivelse af særlige erklæringer eller lignende, vil dette blive omtalt i revisionsprotokollen.

Når vi udfører rådgivnings- og assistanceopgaver, vil vi vurdere, om vi opfylder uafhængighedsbestemmelserne i revisorloven.

Ifølge revisorloven er kommunen klassificeret som en virksomhed af særlig offentlig interesse. Som følge heraf stiller revisorloven krav til både revisors og revisionsfirmaets uafhængighed, når der afgives erklæringer. Inden vi accepterer øvrige rådgivnings- og assistanceopgaver, vil vi i hvert enkelt tilfælde vurdere, om den stillede opgave kan vække tvivl om vores uafhængighed. Rådgivnings- og assistanceopgaver aftales særskilt i hvert enkelt tilfælde.